

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra pastorálních oborů a právních věd

Ing. Antonín Fajstavr

**Příprava snoubenců ve vybraných vikariátech HK
diecéze**

Diplomová práce

Vedoucí práce: Doc. Dr. Ludvík Dřímal, Th.D.

Praha 2015

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne: 24. 4. 2015

Ing. Antonín Fajstavr

Bibliografická citace

Příprava snoubenců ve vybraných vikariátech HK diecéze [rukopis]: diplomová práce / Antonín Fajstavr ; vedoucí práce: Ludvík Dřimal. -- Praha, 2015. --78 s.

Anotace

Diplomová práce odkrývá současný stav a úroveň přípravy snoubenců na manželství v územním celku pohraničního regionu Královéhradecké diecéze. Práce zkoumá a hodnotí stav přípravy ve čtyřech vikariátech v souvislosti s církevními dokumenty, které se k ní vztahují. Zkoumané vikariáty jsou nejprve představeny z hlediska personálního obsazení a jsou u nich uvedeny orientační údaje o počtech sňatků za posledních deset let. Práce charakterizuje různé typy snoubenců a uvádí několik forem přípravy. Skutečný stav přípravy v regionu je zjišťován průzkumem, z něhož jsou posléze vyvozeny závěry. Vedle přípravy, kterou provádí kněz, práce pojednává o využití doplňků v této přípravě, jež představují různé metody a pomůcky. Této doplňkové formě přípravy je věnovaná závěrečná část práce, která pomůcky a metody představuje, porovnává a vyhodnocuje. Diplomová práce si všímá snoubenecké přípravy ve vztahu k nezastupitelné funkci budoucí rodiny, k jejímuž budování má tato příprava přispět.

Klíčová slova

Fáze přípravy, farnost, formy přípravy, Královéhradecká diecéze, metody přípravy, pohraniční region, pomůcky, příprava snoubenců na manželství, vikariáty.

Preparation of engaged couples for marriage in selected vicariates HK Diocese

Abstract

The diploma thesis shows the current state and level of marriage preparation of the engaged couples within the Hradec Kralove diocese border region. The thesis examines and evaluates the status of the preparations in four vicariates in connection with the related church documents. The particular vicariates together with the qualified personnel are introduced and number of marriages for the past ten years is listed for a reference. The thesis characterises four different types of engaged couples and introduces several types of preparations. The current state of the preparations in the region is surveyed and findings are presented in the thesis. Among the preparations guided by a priest the thesis describes additional tools and techniques complementing the preparations. The final part of the thesis is dedicated to these complementary preparation tools and techniques which are presented, compared and evaluated here. The diploma thesis notices preparation of engaged couples with respect to the formation of the future family, which is encouraged by the thesis.

Keywords

Stages of preparation, parish, forms of preparation, diocese of Hradec Kralové, methods of preparation, border region, techniques, marriage preparation of engaged couples.

Počet znaků

110 330

Poděkování

Děkuji vedoucímu diplomové práce Doc. Dr. Ludvíku Dřímaloovi, Th.D. za vedení práce a jeho cenné odborné rady a připomínky.

ÚVOD	7
1. DOKUMENTY CÍRKVE TÝKAJÍCÍ SE PŘÍPRAVY NA MANŽELSTVÍ	9
1.1. PŘÍPRAVA NA SVÁTOST MANŽELSTVÍ.....	9
1.1.1. Analýza dokumentu	9
1.1.2. Souhrn hlavních myšlenek.....	11
1.2. SMĚRNICE ČBK PRO PŘÍPRAVU NA SVÁTOST MANŽELSTVÍ V ČR	12
1.2.1. Analýza dokumentu	12
1.2.2. Souhrn hlavních myšlenek.....	12
1.3. POVOLÁNÍ A POSLÁNÍ RODINY V CÍRKVI A V SOUČASNÉM SVĚTĚ. LINEAMENTA XIV. ŘÁDNÉHO GENERÁLNÍHO SHROMÁŽDĚNÍ BISKUPSKÉ SYNODY	14
1.3.1. Analýza dokumentu	14
1.3.2. Souhrn hlavních myšlenek.....	16
2. PŘÍPRAVA SNOUBENCŮ NA MANŽELSTVÍ V REGIONU.....	17
2.1. PREZENTACE REGIONU.....	18
2.1.1. Vikariát Jilemnice	20
2.1.2. Vikariát Trutnov	24
2.1.3. Vikariát Náchod	26
2.1.4. Vikariát Rychnov nad Kněžnou	29
2.2. KATEGORIE TYPŮ SNOUBENCŮ	31
2.2.1. Oba partneři jsou plně zakotveni v církvi	31
2.2.2. Jeden je zakotven v církvi a druhý je hledající	32
2.2.3. Jeden je zakotven v církvi a druhý je nevěřící.....	32
2.2.4. Oba snoubenci jsou na okraji církve.....	32
2.2.5. Jeden snoubenec je na okraji církve a druhý se pokládá za nevěřícího.....	33
2.2.6. Oba již spolu bydlí	33
2.2.7. Snoubenci chtějí spolu žít „bez papíru“	33
2.3. FORMY PŘÍPRAVY	34
2.3.1. Příprava vedená pouze knězem (duchovním).....	34
2.3.2. Přednáškové cykly odborníků z různých oborů.....	34
2.3.3. Příprava vedená vyškolenými manželskými páry.....	35
2.3.4. Příprava vedená knězem ve spolupráci s laikem nebo laiky (manželé, psycholog, lékař, právník).....	35
2.3.5. Ostatní formy přípravy	35
2.4. SOUČASNÝ STAV A ÚROVEŇ SNOUBENECKÉ PŘÍPRAVY V REGIONU	36
2.5. VÝSLEDKY PRŮZKUMU	38
2.6. VYHODNOCENÍ PRŮZKUMU	48
2.7. ZÁVĚRY PRŮZKUMU	49
3. ANALÝZA POMŮCEK PRO PŘÍPRAVU SNOUBENCŮ V REGIONU	53
3.1. PŘÍPRAVA SNOUBENCŮ NA MANŽELSTVÍ PODLE LADISLAVA TRAXLERA	53
3.2. SNOUBENECKÁ SETKÁNÍ V RODINĚ DLE MANŽELŮ IMLAUFOVÝCH	58
3.3. SPOLEČNÉ PŘÍPRAVY NA ŽIVOT V MANŽELSTVÍ DLE ARCIBISKUPSTVÍ PRAŽSKÉHO	62
3.4. PŘÍPRAVA SNOUBENCŮ DLE BISKUPSTVÍ KRÁLOVÉHRADECKÉHO	63
4. POROVNÁNÍ METOD PŘÍPRAVY NA MANŽELSTVÍ	64
5. ZÁVĚR	71
6. LITERATURA	75

Úvod

V současnosti je mladý člověk pečlivě připravován jak studiem, tak i nejrůznějšími praktickými formami na svůj profesní život. K těmto studiím má v dnešní době již nebývale velice blízký přístup a v něm veliké množství možností růstu. Kromě profesí, které může člověk v průběhu svého života měnit, je často postaven i před volbu svého celoživotního povolání. Jednou ze základních možností člověka je rozhodnutí se pro život v manželství a založení rodiny. A právě na přípravu k prožívání resp. naplňování tohoto životního povolání již zdaleka takový důraz kladen není, i když se rodina stává základní živou buňkou lidské společnosti. Je to právě rodina, která je čím dál častěji tím nejkřehčím a nejohroženějším přirozeným lidským společenstvím. Manželství, zvláště v současné době, jsou ohrožena a vystavena nebývalé zátěži, jejímž důsledkem neřídka bývá jejich rozpad a posléze i rozpad celé rodiny. Následkem rozvodu přijde o jednoho z rodičů mnoho dětí, které si tak odnášejí do svého dalšího života špatnou zkušenost s manželstvím. Lze konstatovat nárůst popularity tzv. fakticky existujících soužití a více než polovina prvorodiček jsou svobodné matky. Jednou z mnoha příčin je právě chybějící, nedostačující anebo podceněná příprava mladých lidí na manželství. To platí jak na rovině osobní, tak i společenské.

Příprava na manželství má velký a nezastupitelný význam. Jedná se totiž o přípravu k nenahraditelné životní etapě dvou mladých lidí, muže a ženy, kteří se rozhodují k trvalému společnému životu v manželství, které se stává základem rodiny. V nauce církve je příprava na život v manželství rozčleněna do tří etap. Téma diplomové práce se týká druhé a zvláště poslední z nich, tzv. bezprostřední přípravy snoubenců. Cílem diplomové práce je zjistit stav či úroveň přípravy snoubenců ve zvoleném územním celku Královéhradecké diecéze. Tím je geograficky vymezený pohraniční region Královéhradecké diecéze s jeho čtyřmi vikariáty: Vikariát Jilemnice, Trutnov, Náchod a Rychnov nad Kněžnou. Tuto oblast jsem si vybral jednak proto, že v jednom z těchto vikariátů pracuji a jednak též z toho důvodu, že se bezprostředně jedná o vikariáty, poznamenané silným úbytkem věřících.

Pro práci jsem si formuloval následující hypotézy:

- V regionu existuje víc než jedna forma přípravy snoubenců na manželství v důsledku toho, že v něm působí čeští i polští kněží.
- Forma přípravy v daném vikariátu bude v souvislosti s jeho reálnou demografickou situací.
- Lze předpokládat, že ne všechny formy a obsah přípravy zohledňují požadavky magisteria církve týkající se přípravy na manželství.
- Osoby zodpovědné za přípravu včetně těch, kdo ji fakticky konají, užívají různých pomůcek.
- Lze předpokládat, že příprava snoubenců zahrnuje i dostatečně kvalitní přípravu a nácvik zvládnání různých krizových situací, které jsou příčinou rozpadů budoucích manželství.

Za základní teoretické východisko i zdroj kritérií pro závěrečné hodnocení přípravy snoubenců pokládám nauku církve, obsaženou především v oficiálních dokumentech jejího magisteria. Proto v první kapitole uvádím hlavní prvky obsahu dokumentů jednak světové, tak místní církve, které jsou pro přípravu snoubenců klíčové.

Druhá kapitola práce je věnována analýze sledovaného regionu a to z hledisek, jež jsou v úzké souvislosti s mým záměrem prozkoumat a zhodnotit stav přípravy na manželství.

Ve třetí kapitole se zabývám v současnosti užívanými formami přípravy snoubenců. Pro zjištění současného stavu a úrovně přípravy jsem provedl ve sledovaných čtyřech vikariátech průzkum, a sice s použitím vypracovaných dotazníků. V rámci zkoumání současného stavu přípravy jsem se věnoval i metodám a pomůckám přípravy, nakolik mi byly dostupné. Za účelem jejich co možná nejdůkladnějšího poznání jsem navštívil jejich autory. Posléze jsem provedl analýzu těchto pomůcek za účelem zjištění vztahu a návaznosti na dokumenty církve.

Konečně ve čtvrté kapitole jsem provedl vzájemné porovnání obou pomůcek a pokusil se o jejich vyhodnocení.

1. Dokumenty církve týkající se přípravy na manželství

K přípravě snoubenců vydala církev v nedávné době dva dokumenty. Papežská rada pro rodinu připravila biskupským konferencím orientační směrnice, publikované ve Vatikánu dne 13. května 1996, jejichž text byl vydán v českém překladu v roce 2001 s názvem Příprava na svátost manželství.¹ Druhým dokumentem jsou Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v ČR, schválené 81. plenárním zasedáním České biskupské konference na dobu šesti let s platností od 1. října 2010.² K těmto dvěma se zdá vhodné přiřadit i chronologicky nejnovější dokument, jímž jsou Lineamenta pro XIV. Generální shromáždění biskupské synody na téma *Povolání a poslání rodiny v církvi a v současném světě*, které se bude konat v říjnu 2015.

1.1. Příprava na svátost manželství

Papežská rada pro rodinu předkládá dokument, který se zabývá přípravou na svátost manželství a jejím slavením. Jeho obsahem je v podstatě itinerář přípravy na svátost manželství ve třech úsecích – příprava vzdálenější, bližší a bezprostřední.³ V tomto dokumentu byly předloženy některé prvky pro jednotnou přípravu věřících, povolaných ke svátosti manželství.⁴ Adresáti dokumentu – biskupské konference i jednotliví biskupové – mají pečovat o to, aby tyto směrnice byly uváděny do praxe v jednotlivých společenstvích církve.⁵

1.1.1. Analýza dokumentu

Dokument je rozdělen do tří částí týkající se důležitosti přípravy, fází přípravy a svatebního obřadu.

¹ ČBK, *Příprava na svátost manželství*, Praha 2001.

² ČBK, *Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v ČR*, Praha 2010.

³ *Příprava na svátost manželství*. Praha: Sekretariát ČBK, 2001, čl. 5. Členění přípravy na tři jmenované úseky se odvozuje od dokumentu papeže Jana Pavla II. *Familiaris consortio*, čl. 66.

⁴ Srov. tamtéž, čl. 73.

⁵ Srov. tamtéž, čl. 73.

V kapitole týkající se důležitosti přípravy nacházíme v první řadě její odůvodnění: Manželství je pro křesťany autentickým povoláním k mimořádnému stavu v milosti. Má-li toto povolání dosáhnout plné zralosti, vyžaduje vhodnou a osobitou přípravu.⁶ Přípravou se zde rozumí rozsáhlý a náročný proces výchovy k manželskému životu, na nějž je třeba pohlížet z hlediska všech jeho hodnot. Proto jde mj. o výchovu k úctě k životu a k jeho ochraně. Ta se v životě rodin má stát opravdovou kulturou lidského života v každém jeho projevu a v každé jeho etapě.⁷ Snoubenci by měli být nejdříve přivedeni k vnímavosti, skrze niž snáze pochopí nutnost přípravy na manželství.

Dále autoři dokumentu hovoří o třech fázích přípravy. První nazývají přípravou vzdálenější, jež představuje období dětství a dospívání.⁸ Během tohoto období má být dítětem a dospívajícím vštěpována a zprostředkována úcta ke každé pravé lidské hodnotě jak v mezilidských, tak i společenských vztazích.⁹ Cíl této přípravy spatřují v tom, aby člověk povoláný do manželství pochopil, že lidská láska ve světle lásky Boží sehrává v křesťanské etice hlavní roli.¹⁰

Druhý stupeň představuje přípravu bližší, která začíná v době zasnoubení.¹¹ V tomto přípravném období se uplatňují pastorační metody mládeže se zaměřením na posouzení vyzrálosti lidských hodnot, jimiž jsou přátelství, dialog a rodinnost.¹² Dále navazuje etapa bezprostřední přípravy, která má shrnout předcházející přípravy a spojit je s duchovní a liturgickou přípravou formou modlitby a rozhovory s knězem.¹³ Autoři dokumentu dále naléhají, aby se všemi prostředky podporovala účast všech přítomných na svatebním obřadu a vyzývají, aby tato svátost nebyla chápána pouze jako právní úkon.¹⁴

⁶ Srov. tamtéž, čl. 9.

⁷ Srov. tamtéž, čl. 10.

⁸ Srov. tamtéž, čl. 22.

⁹ Srov. tamtéž, čl. 22.

¹⁰ Srov. tamtéž, čl. 25.

¹¹ Srov. tamtéž, čl. 32.

¹² Srov. tamtéž, čl. 32.

¹³ Srov. tamtéž, čl. 50.

¹⁴ Srov. tamtéž, čl. 62.

1.1.2. Souhrn hlavních myšlenek

Příprava na manželství byla vždy nutná, avšak křesťanská kultura umožňovala její snadnější zařazení a přijetí. Dnes je tato příprava často mnohem namáhavější a naléhavější. Potřebnější než kdykoliv předtím je dnes příprava mladých lidí na manželství a na rodinný život. V období vzdálenější přípravy biskupové upozorňují na nezbytnost výchovného poslání rodiny, kdy rodiče jsou prvními vychovateli svých dětí.¹⁵ Biskupové naléhají na nutnost neustálého hledání nových způsobů trvalé formace dospívajících v době před zasnoubením.¹⁶ Bližší příprava se musí opírat především o katechezi.¹⁷ Biskupové zdůrazňují v této oblasti nutnost prohloubení teologického a morálního vzdělání v oblasti manželského soužití, s cílem jasného poznání hodnoty křesťanského manželství.¹⁸ V oblasti bezprostřední přípravy naléhají na zdůraznění nezbytnosti této přípravy, ve které se má využít všech příležitostí k podrobnému vysvětlení svátosti manželství, která by měla završit celou přípravu.¹⁹ V bezprostřední přípravě spatřují vhodnou příležitost k zahájení soustavné pastorace manželů a rodin.²⁰ V závěru tohoto dokumentu biskupové věnují pozornost otázce uzavření svátosti manželství svatebním obřadem. Upozorňují na to, že je vrcholem snoubenecké přípravy, je zdrojem i počátkem manželského života.²¹

¹⁵ Srov. tamtéž, čl. 28.

¹⁶ Srov. tamtéž, čl. 31.

¹⁷ Srov. tamtéž, čl. 34.

¹⁸ Srov. tamtéž, čl. 38.

¹⁹ Srov. tamtéž, čl. 40.

²⁰ Srov. tamtéž, čl. 57.

²¹ Srov. tamtéž, čl. 60.

1.2. Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v ČR

Česká biskupská konference vypracovala a předložila dokument *Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v ČR*²², jenž odpovídá na požadavky postsynodálního dokumentu Jana Pavla II. *Familiaris consortio* i dokumentu Papežské rady pro rodinu *Příprava na svátost manželství*. Směrnici předkládají biskupové jako principy sloužící k orientaci a některá doporučení směřující k postupné změně vzdálenější, bližší a bezprostřední přípravy na manželství.²³

1.2.1. Analýza dokumentu

Dokument vychází ze současné praxe forem vzdálenější, bližší a bezprostřední přípravy na manželství s velmi rozdílnými modely pastorace.²⁴ Zabývá se analýzou vzdálenější přípravy na manželství, která začíná už v dětství moudrou rodinnou pedagogikou.²⁵ Nedílnou součástí především farní pastorace se stává bližší příprava na svátost manželství, která spolu s bezprostřední přípravou tvoří jeden celek a tyto se mohou vzájemně překrývat a částečně i nahrazovat.²⁶ Biskupové v dokumentu navrhují témata bližší přípravy na manželství²⁷, stejně tak i bezprostřední přípravy.²⁸ Bezprostřední příprava má být završením dlouhodobého procesu.²⁹ Cílem celého procesu přípravy je pomoci snoubencům, aby poznali a přijali manželství jako celoživotní křesťanské povolání.³⁰

1.2.2. Souhrn hlavních myšlenek

Základní důraz v přípravě na manželství biskupové kladou na porozumění lidské svobody, která umožňuje poznat, rozhodnout se a přijmout prožívaný lidský vztah lásky

²² ČBK, *Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v ČR*, Praha 2010.

²³ Srov. tamtéž, čl. 1.2.

²⁴ Srov. tamtéž, čl. 2.1.

²⁵ Srov. tamtéž, čl. 3.

²⁶ Srov. tamtéž, čl. 4.1.

²⁷ Srov. tamtéž, čl. 4.7.

²⁸ Srov. tamtéž, čl. 5.12.

²⁹ Srov. tamtéž, čl. 5.1.

³⁰ Srov. tamtéž, čl. 2.4.

snoubenců jako křesťanské povolání k manželství.³¹ V přípravě je nutno rozlišovat, kdy jde o preevangelizační, kdy o evangelizační a kdy o pastorační situaci a podle toho volit způsob přípravy.³² Biskupové uvádějí rozhodující kritéria při hodnocení jednotlivých etap přípravy, jež spatřují v růstu, odpovědnosti a života z milosti.³³

Vzdálenější, bližší a bezprostřední příprava na manželství tvoří jeden celek, který je mladému člověku představen jako alternativní způsob života vůči většinovému kulturnímu konsensu.³⁴ Biskupové uvádějí, že vzdálenější příprava je již dobou, kdy se má dětem vštěpovat smysl pro lidské hodnoty v osobních i společenských vztazích.³⁵ Na tento základ potom navazuje obšírnější dlouhodobá a bližší příprava, která od přiměřeného věku a s pomocí vhodné katecheze žádá specifitější přípravu k přijetí svátosti.³⁶ Bezprostřední přípravu na svátost manželství biskupové doporučují uskutečňovat v posledních měsících a týdnech před svatbou.³⁷ Zvláštní pozornost je třeba věnovat kanonickému šetření.³⁸ Pro dobrou bezprostřední přípravu se stává rozhodujícím styl a způsob katecheze, která směřuje v první řadě k proměně životního stylu a k novému způsobu uvažování nad tím, co se odehrává v duchovním i psychickém životě snoubenců.³⁹

Dále biskupové upřesňují, že se na vzdálené přípravě podílí především rodina, farnost a katecheté. Na bližší přípravě se podílí zejména farnost a diecézní centra pro rodinu a katecheté. Bezprostřední přípravu provádí farář místa, kde se budou konat oddávky.⁴⁰ Farnosti jsou vlastním místem všech forem příprav na manželství.⁴¹

³¹ Srov. tamtéž, čl. 2.2.

³² Srov. tamtéž, čl. 2.3.

³³ ČBK, *Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v ČR*, Praha 2010.

³⁴ Srov. tamtéž, čl. 2.6.

³⁵ Srov. tamtéž, čl. 3.

³⁶ Srov. tamtéž, čl. 4.

³⁷ Srov. tamtéž, čl. 5.

³⁸ Srov. tamtéž, čl. 5.8.

³⁹ Srov. tamtéž, čl. 5.9.

⁴⁰ Srov. tamtéž, čl. 6.

⁴¹ Srov. tamtéž, čl. 7.4.

1.3. Povolání a poslání rodiny v církvi a v současném světě. Lineamenta XIV. Řádného generálního shromáždění biskupské synody

Při skončení III. Všeobecné mimořádné biskupské synody na téma *Pastorační výzvy pro rodinu v podmínkách evangelizace*, která se slavila v roce 2014, papež František rozhodl o zveřejnění *Relatio Synodi*, závěrečného dokumentu synodních prací. Zároveň stanovil, že tento dokument bude tvořit *Lineamenta* pro XIV. Všeobecné generální shromáždění řádné synody biskupů, které se bude konat ve dnech 4. – 25. 10. 2015.⁴²

1.3.1. Analýza dokumentu

Dokument je rozdělen do 3 částí. První část dokumentu, nazvaná *Naslouchání*, věnuje pozornost podmínkám a problémům rodin. Synodní otcové konstatují, že se společensko – kulturním kontextem, který je pro rodiny velmi obtížný, úzce souvisí i krize víry, která se dotkla mnoha katolíků a často způsobuje manželské a rodinné krize.⁴³

Druhá část dokumentu se zabývá pohledem na Ježíše a božskou pedagogikou v dějinách spásy. Sám Ježíš, když hovoří o prvotním záměru s manželstvím lidí, potvrzuje nerozlučitelnost spojení mezi mužem a ženou.⁴⁴ Dále si dokument všímá rodiny ve světle spasitelského Božího záměru, kdy rodina a manželství byly Kristem spaseny.⁴⁵ *Lineamenta* v této části zmiňují doposud vydané církevní dokumenty,⁴⁶ připomínají nerozlučitelnost manželství a radost společného života, kdy Bůh posvěcuje lásku manželů.⁴⁷ Dále se zdůrazňuje pravda a krása rodiny a milosrdenství vůči zraněným a křehkým rodinám. Na druhé straně církev hledí s úzkostí na nedůvěru mnoha mladých lidí k manželskému závazku a trpí ukvapeností, s níž se mnozí věřící rozhodují ukončit přijatý svazek a navázat jiný.⁴⁸

⁴² *Povolání a poslání rodiny v církvi a v současném světě. Lineamenta XIV. Řádného generálního shromáždění. Vatikán 2014.*

⁴³ Srov. tamtéž, čl. 6.

⁴⁴ *Povolání a poslání rodiny v církvi a v současném světě*, čl. 14.

⁴⁵ Srov. tamtéž, čl. 16.

⁴⁶ Srov. tamtéž, čl. 17.

⁴⁷ Srov. tamtéž, čl. 21.

⁴⁸ Srov. tamtéž, čl. 26.

Ve třetí části dokumentu, nazvané *Konfrontace: pastorační perspektivy*, nalézáme mimo jiné i článek týkající se vedení snoubenců po cestě přípravy na manželství.⁴⁹ Synodní otcové se v něm shodují na zdůraznění potřeby většího začlenění celého společenství do přípravy na manželství a její zakořenění v cestě křesťanské iniciace při zdůraznění pouta mezi manželstvím, křtem a ostatními svátostmi. Formulují také potřebnost specifických programů pro bezprostřední přípravu na manželství, které by umožnily skutečnou účast na životě církve a prohloubily různé aspekty rodinného života. V následujícím článku se hovoří o pastoračním doprovázení mladých manželů v prvních letech jejich společného života.⁵⁰ Následuje pastorační péče o ty, kdo žijí v občanském manželství nebo spolu žijí bez uzavřeného sňatku,⁵¹ ve fakticky existujícím soužití.

V této části lineament je i obsáhle rozebraná situace v péči o zraněné rodiny (odloučené, rozvedené bez nového sňatku, rozvedené a znova sezdané a rodiny s jedním rodičem), kdy mohou manželé počítat s pomocí a doprovázením ze strany církve. Ve vystoupení synodních otců se často objevovala problematika smíšených manželství.⁵² Dále si dokument všímá pastorece věnované osobám homosexuálně zaměřeným, kde je třeba je přijímat s respektem a ohleduplností.⁵³ Dalšími tématy jsou předávání života, problém klesající porodnosti⁵⁴ a výchovný problém a role rodiny při evangelizaci.⁵⁵ V závěru dokumentu synodní otcové připomínají, že mají v úmyslu klást otázky a ukazovat perspektivy, jež mají dozrávat a upřesňovat se úvahami místních církví.⁵⁶ Zmíněný dokument obsahuje i otázky týkající se přijetí a hlubšího pochopení *Relatio Synodi*.

⁴⁹ Jde o čl. 39.

⁵⁰ Srov. tamtéž, čl. 40.

⁵¹ Srov. tamtéž, čl. 41.

⁵² Srov. tamtéž, čl. 54.

⁵³ Srov. tamtéž, čl. 55.

⁵⁴ Srov. tamtéž, čl. 57.

⁵⁵ Srov. tamtéž, čl. 60.

⁵⁶ Srov. tamtéž, čl. 62.

1.3.2. Souhrn hlavních myšlenek

Synodní otcové upozorňují, že je třeba především přijímat lidi a jejich konkrétní život, umět pomáhat jejich hledání a povzbuzovat jejich touhu po Bohu.⁵⁷ Dále je potřebné pochopit novost svátosti křesťanského manželství ve spojitosti s počátečním přirozeným manželstvím.⁵⁸ Synodní otcové dále připomínají, že Ježíš přijal rodinu a dal počátek svým znamením na svatební slavnosti v Káni.⁵⁹ Slova věčného života, která Ježíš zanechal svým učedníkům, zahrnovala nauku o manželství a rodině.⁶⁰ Vzájemný dar, konstitutivní pro svátostné manželství, je zakořeněn v milosti křtu.⁶¹ Otcové připomínají, že církve sice uznává, že pro pokřtěné neexistuje jiné manželské pouto než svátostné, ale je si rovněž vědoma křehkosti mnoha svých dětí, které kráčí po cestě víry s námahou.⁶² Mladé pokřtěné lidi je třeba povzbuzovat, aby neváhali s rozhodnutím před bohatstvím, které dává jejich plánům lásky svátost manželství.⁶³ Synodní otcové dále konstatují, že pastore rodin v dnešní době nabývá nového rozměru v pozornosti věnované občanským sňatkům, tradičním sňatkům a při zachování nutné diferencovanosti, i faktickým soužitím. Pokud spojení dosáhne skrze veřejný svazek značné stability, hlubokého citu, zodpovědnosti ve vztahu k dítěti, schopností překonávat zkoušky, pak je možné vidět ho jako příležitost, kterou lze doprovázet, aby se vyvíjela směrem ke svátostnému manželství.⁶⁴ Synodní otcové vícekrát zdůraznili, že katolické rodiny v síle milosti pocházející ze svátosti manželství jsou povolány, aby samy byly aktivními subjekty pastore rodin.⁶⁵ Při silné víře nemají některá vnucovaná kulturní hlediska oslabující rodinu a manželství žádný dopad.⁶⁶ Komplikovaná sociální realita a problémy, jímž musí dnešní rodina čelit, vyžadují jednak zvýšené úsilí celého křesťanského společenství při přípravě snoubenců na manželství, jednak pastorační doprovázení mladých manželů, poskytované zkušenými manželskými dvojicemi.⁶⁷

⁵⁷ *Povolání a poslání rodiny v církvi a v současném světě*, čl. 11.

⁵⁸ Srov. tamtéž, čl. 13.

⁵⁹ Srov. tamtéž, čl. 14.

⁶⁰ Srov. tamtéž, čl. 15.

⁶¹ Srov. tamtéž, čl. 21.

⁶² Srov. tamtéž, čl. 24.

⁶³ Srov. tamtéž, čl. 26.

⁶⁴ Srov. tamtéž, čl. 27.

⁶⁵ Srov. tamtéž, čl. 30.

⁶⁶ Srov. tamtéž, čl. 32.

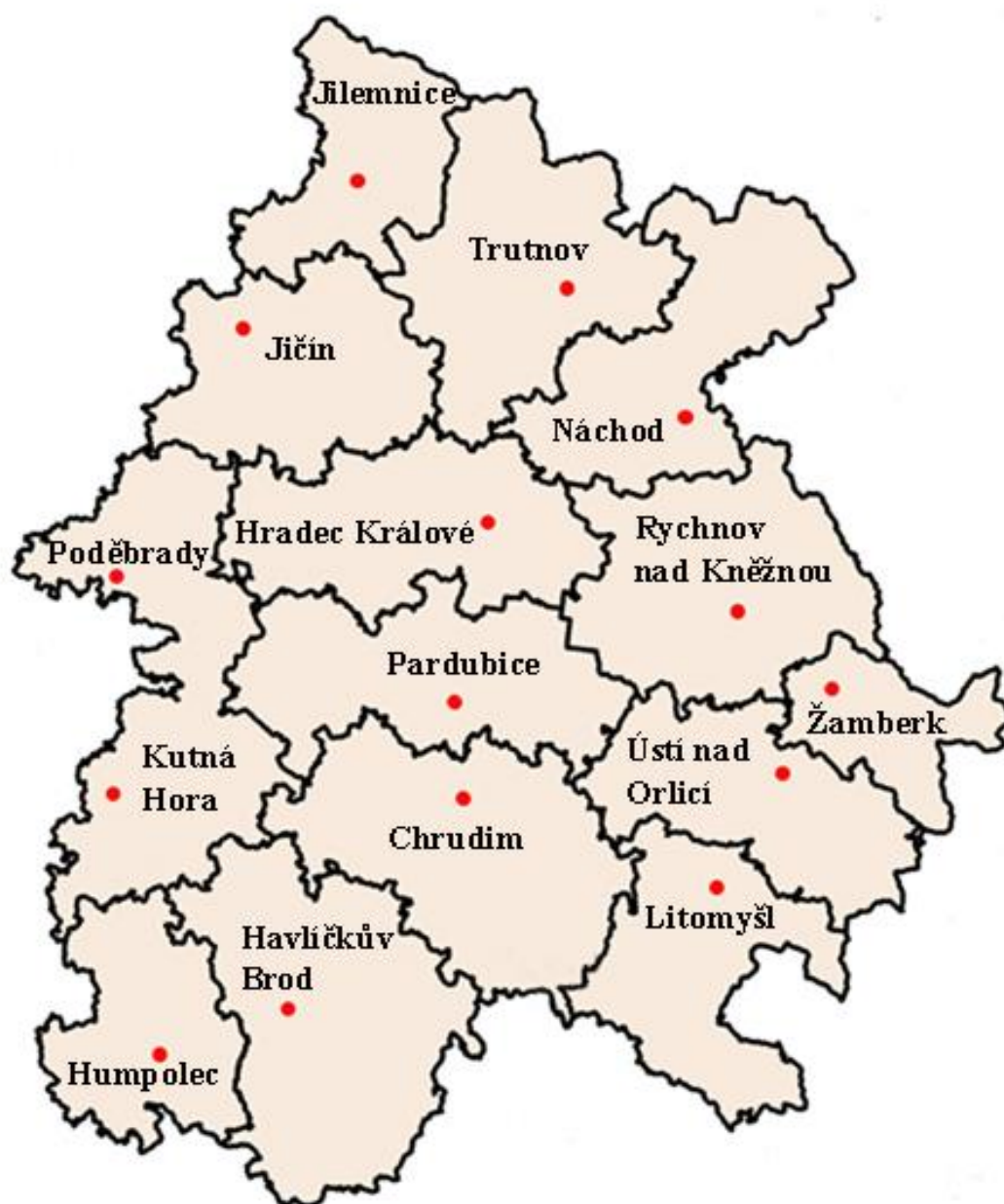
⁶⁷ Srov. tamtéž, čl. 39 – 40.

2. Příprava snoubenců na manželství v regionu

Kapitola pojednává o přípravě snoubenců na manželství ve sledovaném regionu z praktického hlediska a to tak, jak probíhá v daných podmínkách pohraničních farností. Nejprve je zmíněný region prezentován: Je uvedena obsazenost jeho jednotlivých farností kněžími, resp. jáhny a dále počty sňatků ve vybraných matričních obvodech za období posledních 10 let. Následuje nahlédnutí do současné praxe přípravy snoubenců, kde jsou zmíněny a představeny kategorie typů snoubenců. V regionu se používají různé formy přípravy. V následující kapitole je uveden přehled jejich obecných forem. Za účelem zjištění úrovně současného stavu přípravy byl proveden průzkum, jehož výsledky a hodnocení jsou následně uvedeny. Kapitola uvádí kategorie typů snoubenců, kteří přicházejí na přípravu. Je patrné, že příprava snoubenců se musí odvíjet od snoubeneckých párů v jednotlivých specifických situacích. Měla by vycházet z podmínek, ve kterých se snoubenci nacházejí. Dále kapitola pokračuje rozborem jednotlivých obecně používaných forem přípravy ve zmíněném regionu. Tyto jednotlivé formy přípravy byly vyspecifikovány na základě provedeného průzkumu v regionu. Rozsáhlejší část kapitoly tvoří výsledky vlastního průzkumu včetně jeho vyhodnocení a závěrů průzkumu.

2.1. Presentace regionu

Pro zpracování diplomové práce, ve které je vysledován a vyhodnocen stav přípravy snoubenců na manželství, byl vybrán pohraniční region Královéhradecké diecéze, jenž tvoří čtyři vikariáty: vikariát Jilemnice, vikariát Trutnov, vikariát Náchod a vikariát Rychnov nad Kněžnou.

Uvedené schéma představuje členění a rozmístění jednotlivých vikariátů Královéhradecké diecéze.⁶⁸

⁶⁸Biskupství královéhradecké. *Vikariáty*. (<http://www.bihk.cz>).

Zvolené čtyři pohraniční vikariáty jsou charakteristické z historického hlediska poválečným odsunem německých občanů, kteří tvořili značnou část katolických věřících. V dřívější době byla vybudována řada kostelů, které v dnešní době neodpovídají současnému obsazení věřících v této oblasti. Řada těchto kostelů v pohraničí je využívána velmi malým počtem věřících, ale kněží musí obsluhovat řadu kostelů s velice nízkou účastí návštěvníků. Není výjimkou pro tyto kněze odsloužit v neděli 3–4 mše svaté. To se negativně projevuje i v tom, že fungující farní společenství s obtížemi vytváří několik málo farníků. Ve zmíněném sledovaném regionu k datu 30. 6. 2014 působilo též 16 polských kněží a 13 trvalých jáhnů. Pro bližší specifikaci podmínek ve zmíněném regionu, kde se provádí sledování snoubenecké přípravy, jsou uvedeny nábožensko – sociální údaje. Tyto údaje představují:

- obsazenost regionu
- sňatečnost⁶⁹ regionu

Obsazeností regionu se rozumí počty kněží, resp. jáhnů, kteří slouží v jednotlivých farnostech a přehled jednotlivých obcí, které patří do jednotlivých farností. Uvedené údaje platí k datu 30. 9. 2014.⁷⁰

⁶⁹ *Sňatečnost* rozumíme počty sňatků v uvedené oblasti, kterou eviduje matriční úřad příslušného obecního anebo městského úřadu.

⁷⁰ Biskupství královéhradecké. *Vikariáty*. (<http://www.bihk.cz>).

2.1.1. Vikariát Jilemnice

Do vikariátu Jilemnice patří 17 farností, z toho 6 obsazených a 11 farností neobsazených (*excurrento*).⁷¹ Ve vikariátu působí 6 kněží a jeden trvalý jáhen.

⁷¹*Excurrento* je výraz pro dojíždějícího duchovního správce, administrátora farnosti. Je to označení pro kněze pověřeného správou i jiné než své domovské farnosti.

Tab.:1

Farnost	Obsazení	Počet obcí
Harrachov		3
Horní Branná		2
Horní Štěpanice	1 kněz	8
Jablonec nad Jizerou	1 kněz	11
Jilemnice	1 kněz	4
Křížlice		2
Libštát		7
Lomnice nad Popelkou	1 kněz	16
Mříčná		3
Nová Ves nad Popelkou		4
Poniklá		3
Rokytnice nad Jizerou		8
Roztoky u Jilemnice		4
Studenec u Horek	1 kněz, 1 jáhen	4
Vítkovice v Krkonoších		2
Vrchlabí	1 kněz	14
Zálesní Lhota		1

Ve vikariátu Jilemnice je proveden statistický rozbor počtu sňatků všech farností a obcí.

Uvedená data jsou převzata z matrik jednotlivých matričních úřadů.⁷²

⁷² *Matriční úřad Jablonec nad Jizerou.* Jablonec nad Jizerou: Městský úřad, 17. 10. 2014.

Matriční úřad Libštát. Libštát: Městský úřad, 10. 10. 2014.

Matriční úřad Rokytnice nad Jizerou. Rokytnice nad Jizerou: Městský úřad, 2. 10. 2014.

Matriční úřad Vrchlabí. Vrchlabí: Městský úřad, 22. 10. 2014.

Matriční úřad Poniklá nad Jizerou. Poniklá nad Jizerou: Obecní úřad, 2. 10. 2014.

Matriční úřad Harrachov v Krkonoších. Harrachov v Krkonoších: Městský úřad, 22. 10. 2014.

Matriční úřad Lomnice nad Popelkou. Lomnice nad Popelkou: Městský úřad, 17. 10. 2014.

Matriční úřad Jilemnice. Jilemnice: Městský úřad, 7. 10. 2014.

Tab.: 5 Počty sňatků za období r.: 2004 – 2013.

Kompletní databáze obcí vikariátu Jilemnice

Matriční obvod	Harrachov	Jablonec nad Jizerou	Jilemnice	Libštát
Obce	Harrachov	Jablonec nad Jizerou	Benecko, Bukovina, Čistá u Horek, Horní Branná, Jilemnice, Kruh, Levínská Olešnice, Martinice v Krkonoších, Mříčná, Peřimov, Roztoky u Jilemnice, Studenec, Svojek, Víchová u Jilemnice, Vítkovice v Krkonoších	Bělá, Košťálov, Libštát
Sňatky celkem	89	51	696	92
Z toho církevní	3	3	69	7
Podíl církevních sňatků	7,61 %	5,88 %	9,91 %	7,61 %
Celkem sňatky	928			
Z toho církevní	82			
Podíl církevních sňatků	8,83 %			

Tab. : 5 (pokračování)

Matriční obvod	Lomnice nad Popelkou	Poniklá	Rokytnice nad Jizerou	Vrchlabí
Obce	Lomnice nad Popelkou	Jestřebí v Krkonoších, Křižlice, Poniklá, Roudnice	Paseky nad Jizerou, Rokytnice nad Jizerou	Černý Důl, Dolní Dvůr, Dolní Lánov, Kunčice nad Labem, Lánov, Strážné, Špindlerův Mlýn, Vrchlabí
Sňatky celkem	297	69	231	1 639
Z toho církevní	30	28	13	57
Podíl církevních sňatků	10,10 %	40,58 %	5,63 %	3,48 %
Sňatky celkem	2 236			
Z toho církevní	128			
Podíl církevních sňatků	5,72 %			

Sňatky celkem vikariát Jilemnice	3 164
Z toho církevní sňatky	210
Podíl církevních sňatků	6,63 %

Malé Svatoňovice	1 kněz	2
Rtyně v Podkrkonoší		4
Trutnov I.	2 kněží, 1 jáhen	20
Trutnov II. Horní St. Město	2 kněží, 1 jáhen	7
Trutnov III. Poříčí		15
Úpice	2 kněží	9
Vlčkovice v Podkrkonoší		1
Žacléř		11

Tab.: 6 Počty sňatků za období r.: 2004 – 2013

Porovnání 2 matričních obvodů – zdroj získán z matričních zdrojů.⁷³

matriční obvod	Trutnov	Horní Maršov
obce	Trutnov	Horní Maršov, Malá Úpa, Pec pod Sněžkou
Sňatky celkem	1 829	298
Z toho církevní	59	26
Podíl církevních sňatků	3,23 %	8,72 %
Sňatky celkem ve vybraných matričních obvodech	1 888	
Z toho církevní	85	
Podíl církevních sňatků	4,50 %	

⁷³Radniční listy. Zpravodaj Městského úřadu v Trutnově. Trutnov: Městský úřad, 2004–2014.
Matriční úřad Horní Maršov. Horní Maršov: Obecní úřad, 17. 10. 2014.

2.1.3. Vikariát Náchod

Do vikariátu Náchod patří 18 farností, z toho je 13 obsazených a 5 neobsazených (*excurrento*). Ve vikariátu působí 17 kněží a 7 trvalých jáhnů.

Tab.:3

Farnost	Obsazení	Počet obcí
Bohuslavice nad Metují		3
Boušín		3
Broumov	1 kněz	19
Červený Kostelec	3 kněží, 3 jáhni	9
Česká Skalice	1 kněz	31
Hořičky		14
Hronov	1 kněz	18
Chvalkovice		14
Jaroměř I.	2 kněží, 2 jáhni	22
Josefov	1 kněz	6
Náchod	2 kněží, 1 jáhen	9
Nové Město nad Metují	1 kněz, 1 jáhen	13
Nový Hrádek	1 kněz	7
Police nad Metují	1 kněz	21
Slavoňov	1 kněz	11
Studnice		10
Teplice nad Metují	1 kněz	13
Velké Poříčí		3

Tab.: 7 Počty sňatků za období r.: 2004 – 2013

Porovnání 2 matričních obvodů – zdroj získán z matričních zdrojů.⁷⁴

Matriční obvod	Červený Kostelec	Náchod
Obce	Červený Kostelec, Slatina nad Úpou, Zábrodí	Horní Čermná, Náchod, Studnice
Sňatky celkem	206	1 342
Z toho církevní	95	104
Podíl církevních sňatků	46,12 %	7,75 %
Sňatky celkem ve vybraných matričních obvodech	1 548	
Z toho církevní	199	
Podíl církevních sňatků	12,86 %	

⁷⁴ Matriční úřad Červený Kostelec. Červený Kostelec: Městský úřad, 3. 10. 2014.
Matriční úřad Náchod. Náchod: Městský úřad, 10. 10. 2014.

2.1.4. Vikariát Rychnov nad Kněžnou

Do vikariátu Rychnov nad Kněžnou patří 20 farností, z toho je 12 obsazených a 8 neobsazených (excurrento). Ve vikariátu působí 16 kněží a 2 trvalí jáhni.

Tab.:4

Farnost	Obsazení	Počet obcí
Borohrádek		12
Bystré v Orlických horách		16
Častolovice	1 kněz	9
Černíkovice		3
České Meziříčí	1 kněz	6
Deštné v Orlických horách	2 kněží	6
Dobruška	3 kněží, 1 jáhen	30
Kostelec nad Orlicí	2 kněží	23

Lično		3
Neratov	2 kněží	13
Opočno	1 jáhen	4
Přepychy		11
Rokytnice v Orlických Horách	1 kněz	12
Rybná nad Zdobnicí		4
Rychnov nad Kněžnou	1 kněz	22
Slatina nad Zdobnicí		1
Solnice	1 kněz	19
Týniště nad Orlicí		10
Vamberk	1 kněz	10
Voděrady	1 kněz	7

Tab.: 8 Počty sňatků za období r.: 2004 – 2013

Porovnání 2 matričních obvodů – zdroj získáno z matričních zdrojů.⁷⁵

Matriční obvod	Rychnov nad Kněžnou	Kostelec nad Orlicí
Obce	Rychnov nad Kněžnou	Borovnice, Častolovice, Čestice, Chleby
Sňatky celkem	1 029	882
Z toho církevní	64	22
Podíl církevních sňatků	6,22 %	2,49 %
Sňatky celkem ve vybraných matričních obvodech	1 911	
Z toho církevní	86	
Podíl církevních sňatků	4,50 %	

⁷⁵ Matriční úřad Rychnov nad Kněžnou. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 2. 10. 2014.
Matriční úřad Kostelec nad Orlicí. Kostelec nad Orlicí: Městský úřad, 2. 10. 2014.

Tab.: 9 Počty sňatků ve vybraném regionu za období r.: 2004 – 2013

Vikariát	Jilemnice	Trutnov	Náchod	Rychnov nad Kněžnou
Sňatky celkem	3 164	1 888	1 548	1 911
Z toho církevní	210	85	199	86
Podíl církevních sňatků	6,64 %	4,50 %	12,86 %	4,50 %

Při zjišťování počtu církevních sňatků (v porovnání k celkovému počtu sňatků ve zmíněném regionu za posledních 10 let) bylo shledáno, že zmíněné 4 vikariáty, až na odlišnost vikariátu Náchod, vykazují přibližně stejný vzájemný podíl církevních sňatků vzhledem k celkovému počtu sňatků.

2.2. Kategorie typů snoubenců

Při hledání cest ke zlepšení přípravy lze zájemce o svatbu v kostele rozdělit do několika častěji vyskytujících se kategorií a ke každé z nich je vhodné volit poněkud odlišný způsob přístupu.⁷⁶ Snoubenci potřebují na přirozené rovině účinnou pomoc k praktickému manželskému a rodinnému životu a rodičovství, aby jejich manželství mělo šanci být manželstvím stabilním a hodnotným pro oba partnery a jejich nastávající rodinu. V oblasti vztahu k Bohu mají jednotlivé kategorie snoubenců různé potřeby.

2.2.1. Oba partneři jsou plně zakotveni v církvi

Cílem přípravy těchto snoubenců je v obecné rovině zejména ukázat manželství jako smysluplnou životní cestu a jako Boží dar pro oba manžele a jejich okolí. Partneři

⁷⁶Snoubenecká setkání v rodině. (<http://snoubenci.asczech.cz>).

zakotvení v církvi často potřebují v přípravě zbourat falešné představy o Bohu a uzdravit různé deformace dané mnohdy nevhodnou náboženskou výchovou.

2.2.2. Jeden je zakotven v církvi a druhý je hledající

Partneři hledající bývají většinou vstřícní. O křesťanskou víru i o církev jeví otevřený zájem. Bývají často vzdělaní se širokým přehledem. Pro diskuzi o víře potřebují rovnocenného partnera, správně chápajícího její obsah a smysl. V přípravě potřebují cítit velikou míru tolerance i k jiným než katolickým názorům a plnou vnitřní svobodu pro jejich volbu i jiné než katolické cesty k Bohu.

2.2.3. Jeden je zakotven v církvi a druhý je nevěřící

Nevěřící strana se většinou vyjadřuje k víře svého věřícího partnera výroky typu „mně to nevadí, že věří“. Většinou však se s člověkem zcela bez víry je ochoten vydat na společnou cestu životem převážně ten, kdo sám je na okraji církve. Je však velmi těžké popsat pozici nevěřící strany v manželství. Jaký má vztah k Bohu a náboženství? Jak vnímá církev?

2.2.4. Oba snoubenci jsou na okraji církve

Tito snoubenci cítí, že prožívají něco jiného než to, jak popisují milostný vztah převážně například média. Někteří cítí, že je jejich láska nějak posvátná a hledají formu, jak jí dát patřičnou vážnost a zveřejnění. Jejich představě lépe odpovídá svatební obřad v kostele, než na městském úřadě. Církev má zde velikou šanci vstoupit do jejich života a nabídnout kromě uzavření manželství také cestu k poznávání Boha. Tito lidé jsou dle zkušeností lektorů často velmi otevření, vnímaví a oslovitelní. Pokud prožívají autentickou lásku, pak jsou vlastně velmi blízko Bohu, aniž to tuší, protože On je Láska. Zde je veliký úkol nejen pro kněze, ale i laiky konkrétních farností, protože oslovení je možné především skrze osobní vztahy a spíše obtížně přes instituci.

2.2.5. Jeden snoubenec je na okraji církve a druhý se pokládá za nevěřícího

Tyto dvojice se často nacházejí v nějakém z vnitřních zranění a předsudků ve vztahu k církvi a k Bohu. Snoubenci na okraji církve potřebují velmi citlivé povzbuzení k návratu do církve. Těmto lidem chybí zpravidla nějaká životní vize a také chuť něco na svém životě měnit.

2.2.6. Oba již spolu bydlí

Tito partneři již spolu nějakou dobu žijí ve společné domácnosti a mnoho témat přípravy již v nějaké formě zažili spolu v praxi. Komunikace s takovými snoubenci bývá pro přípravu nejnáročnější. Přípravu na manželství většinou chápou jako „nutné zlo“, které musí strpět, chtějí-li mít svatbu v kostele. Mnozí snoubenci společný život před svatbou považují za přednost a říkají, že se chovají odpovědně, protože se chtějí poznat co nejlépe, ve všech možných životních situacích. Touha poznat se co nejlépe je jistě oprávněná, ale to, že si dva mladí lidé vyzkoušejí, jak dnes fungují jejich těla, jim ještě nezajistí spokojenost v budoucím společném životě. Tito se spíše blíží kategorii těch, kteří žádají o konvalidaci,⁷⁷ respektive sanaci.⁷⁸

2.2.7. Formy tzv. fakticky existujícího soužití

Někteří mladí lidé pochybují, že by byli spolu šťastnější, kdyby uzavřeli manželství. Mnozí z nich zažili špatnou zkušenost v podobě rozvodu svých rodičů a tak mají pocit, že doklad o uzavření sňatku by případnému rozvodu stejně nezabránil. Někdy jde o lidi, kteří neochotně přijímají jakékoliv závazky a zodpovědnost. Jiným to zase připadá normální; v jejich okolí se tzv. volná soužití vyskytují běžně a některé známé osobnosti jednájí zrovna tak. Důvodů je mnoho. Někteří manželský sňatek neodmítají, ale začnou spolu žít na zkoušku proto, aby zvýšili pravděpodobnost úspěšnosti manželského svazku.

⁷⁷Konvalidace znamená dodatečné zplnění doposud církevně neplatného manželství.

⁷⁸Sanace znamená zvláštní způsob dodatečného zplnění církevně neplatného manželství s církevně právními následky od samého počátku.

2.3. Formy přípravy

Přípravy snoubenců na manželství mohou mít různé formy⁷⁹ závislé na tom, kdo takovou přípravu provádí či vede. Výčet jednotlivých forem příprav v pohraničním regionu Královéhradecké diecéze je následně představen a charakterizován.

2.3.1. Příprava vedená pouze knězem

Tato příprava se nejčastěji omezuje na stupeň bezprostřední přípravy a probíhá obvykle formou pohovorů kněze se snoubenci. Její obsah a rozsah závisí především na osobnosti kněze, jeho zkušenostech, vzdělání v oblasti manželské problematiky, na jeho zodpovědnosti a míře vytíženosti.

2.3.2. Přednáškové cykly odborníků z různých oborů

Tato forma přípravy je v Královéhradecké diecézi zatím ojedinělá a vzácná. Jedná se o následující formy přípravy:

- **Bez** navazující práce ve skupinách, převážně v bezprostředním stupni přípravy
- **S** bezprostředně navazující prací ve skupinách, zahrnuje obvykle bližší i vzdálenější stupeň přípravy

Během setkání v rámci této formy jsou postupně probírána následující témata:⁸⁰

- Vztah muže a ženy v Pavlových listech
- Komunikace v rodině
- Manželství očima sexuologa
- Svátost smíření v manželství
- Rodičovství a výchova
- Úloha otce v rodině

⁷⁹ *Forma přípravy* je výraz, vyjadřující způsob provádění přípravy. Je vyjádřením toho, kdo a jakým způsobem přípravu provádí.

⁸⁰ Srov. TRAXLER, Ladislav. *Příprava snoubenců – důležitý pastorační úkol*. Pardubice: Hnutí rodina, 2001.

- Význam rodinných rituálů
- Jak katolická církev chápe manželství
- Psychologické rozdíly mezi mužem a ženou
- Potřeby muže a ženy
- Rozdělení rolí
- Odpovědné rodičovství
- Konflikty a krize
- Člověka Bůh

2.3.3. Příprava vedená vyškolenými manželskými páry

Tuto formu přípravy provádějí nejčastěji laici z řad ACS⁸¹ již od roku 1977. Jedná se o setkání snoubenců ve skupinkách o různém počtu párů, spojených s diskuzí, kterou moderují vyškolení manželé. Setkání probíhají v křesťanském prostředí bytu v rodině moderátorského páru, kde mohou snoubenci zažít přirozenou atmosféru živé křesťanské rodiny. Těžiště přípravy je v rozhovorech spolu při plnění zadaných úkolů z oblasti životního povolání, víry a osobní zralosti, o manželství jako takovém z různých hledisek, společný život s Bohem, život rodiny a vztah k okolnímu světu. Pro tuto přípravu bylo v diecézi vyškoleny přibližně 150 manželských párů.

2.3.4. Příprava vedená knězem ve spolupráci s laikem nebo laiky (manželé, psycholog, lékař, právník)

Zde se jedná o bezprostřední přípravu. Vede ji zpravidla kněz a nějakou její část svěřuje někomu jinému.

2.3.5. Ostatní formy přípravy

Do této skupiny patří nespecifikované formy snoubenecké přípravy. Jedná se o ojedinělé, často svérázné a výrazně deficitní formy a způsoby přípravy, které spadají víceméně do rámce provizoria.

⁸¹ ACS je označení pro *Sdružení salesiánských spolupracovníků*.

2.4. Současný stav a úroveň snoubenecké přípravy v regionu

Pro zjištění současného stavu a úrovně přípravy snoubenců byl proveden průzkum ve vybraných vikariátech Královéhradecké diecéze:

- vikariát Jilemnice
- vikariát Trutnov
- vikariát Náchod
- vikariát Rychnov nad Kněžnou

Při průzkumu byly osloveny všechny farnosti vybraných vikariátů prostřednictvím jejich jednotlivých administrátorů. Přibližně 10 % kněží oceňovalo zájem o tuto problematiku a tito iniciativně přistupovali k průzkumu. Přibližně 37% kněží odmítlo spolupracovat. Zbýlý počet kněží spolupracoval při průzkumu dosti neochotně. Kněží, kteří se průzkumu odmítli zúčastnit, uvedli nejčastěji následující důvody:

- přípravu snoubenců považují za důvěrnou záležitost, o níž se nemíní sdílet s „třetí stranou“
- průzkum přípravy z důvodu shromažďování podkladů pro diplomovou práci byl pro kněze nadbytečnou aktivitou, pro niž nemají volnou časovou kapacitu
- i přes počáteční vstřícný postoj ochota kněží ke spolupráci klesla až do té míry, že další spolupráce nebyla možná

Několik kněží resp. administrátorů důvody nespolupráce nesdělilo. Zde byl patrný nezájem jakékoliv spolupráce, jelikož tato činnost údajně nekoresponduje s jejich pracovní náplní.

Průzkum přípravy byl proveden dle situace a časových možností jednotlivých kněží:

- formou pohovoru a kladení otázek
- písemnou dotazníkovou formou

Obě tyto formy byly písemně zdokumentovány. Provedený průzkum v oblasti snoubenecké přípravy se převážně vedl v oblasti časového hlediska přípravy, zjišťování zdrojů přípravy, porovnání s dokumenty církve a vlastní způsob vedení přípravy.

Tab. 11 *Průzkum přípravy snoubenců v regionu – celkový přehled za vikariáty*

Vikariát	Počet administrátorů farností	V průzkumu spolupracovali
Jilemnice	6	2
Trutnov	7	6
Náchod	11	9
Rychnov nad Kněžnou	14	7

2.5. Výsledky průzkumu⁸²

Pro zjištění skutečného stavu přípravy snoubenců přímo ve farnostech čtyřech vikariátů pohraničního regionu byla použita dotazníková forma šetření.⁸³

V dotazníkovém šetření kněží odpovídali na následující otázky:

- Kdy kněží preferují zahájení přípravy
- Kolik setkání v přípravě kněží preferují
- V jakých intervalech se příprava uskutečňuje
- Zda v přípravě využívají možností zaškolených laiků z řad fungujících manželství, lékařů, psychologů, právníků apod.
- Zda poskytují dlouhodobější (vzdálenou přípravu)
- Jak snoubenci většinou chápou význam přípravy
- Zda projevují snoubenci zájem se nadále po svatbě setkávat
- Názor kněze ke společnému bydlení snoubenců pře svatbou
- Názor kněze v případě, že dospěl k názoru, že se snoubenci k sobě nehodí
- Zda kněží v přípravě čerpají z nějaké literatury
- Jaký způsob vedení přípravy kněží preferují
- Zda kněží snoubencům nějakou literaturu doporučují
- Zda se kněží zmiňují v přípravě o příčinách vzniku manželských krizí a jejich předcházení
- Zda kněží v přípravě probírají základy přirozeného plánování rodičovství
- Zda je v přípravě vyhrazen prostor pro téma výchovy dětí, její chybám a předcházení jim z hlediska předávání víry
- Zda je v přípravě vyhrazen prostor pro téma komunikace mezi manželi
- Jaké kněží spatřují důvody, pro které snoubenci přicházejí žádat o církevní sňatek
- Na jaký prvek kladou kněží důraz ohledně společného života v případě smíšených manželství
- Zda je na snoubencích pozorovaná snaha něco v nastávajícím manželství na sobě změnit
- Připravované páry z hlediska četnosti

⁸² Čísla v tabulkách vyjadřují počet kněží, kteří se zúčastnili průzkumu.

⁸³ Jednotlivé dotazníky jsou součástí přílohy této diplomové práce.

Tab.12 Preferovaná doba zahájení přípravy snoubenců:

	Trutnov	Jilemnice	Náchod	Rychnov nad Kněžnou
Rok před svatbou	1		2	1
6 měsíců před svatbou	2		4	4
3 měsíce před svatbou	3	1	3	1
2 měsíce před svatbou				1
V době, kdy přátelství přerůstá v lásku		1		

Tab. 13 Preferovaný počet setkání se snoubenci v rámci přípravy:

	Trutnov	Jilemnice	Náchod	Rychnov nad Kněžnou
10 setkání	2		1	1
6 setkání	2		5	3
4 setkání	2	1	1	1
3 setkání			2	
Dle potřeby		1		
Vyžaduje se kurz v centru pro rodinu + 2 setkání s knězem				1

Tab. 14 Intervaly přípravy:

	Trutnov	Jilemnice	Náchod	Rychnov nad Kněžnou
1 x za měsíc	1		2	
1 x za 2 týdny	1		3	3
1 x za týden	2	2	2	
Dle potřeby	1		2	3
Dle centra pro rodinu				1

Tab. 15 Využívání možnosti zaškolených laiků z řad fungujících manželství,
lékařů, psychologů, právníků apod.:

	Trutnov	Jilemnice	Náchod	Rychnov nad Kněžnou
Ano	3		3	4
Výjimečně	1	2	2	1
Nejsou k dispozici	1			
Ne			4	2

Tab. 16 Výskyt nabídky dlouhodobější (vzdálené) přípravy:

	Trutnov	Jilemnice	Náchod	Rychnov nad Kněžnou
Ano	1		2	
V případě	4	1	4	3

zájmu				
Ne	1	1	3	4

Tab. 17 Převážný způsob chápání přípravy na straně snoubenců:

	Trutnov	Jilemnice	Náchod	Rychnov nad Kněžnou
Jako informace před svatbou	3	1	3	1
Obohacující nezastupitelný prvek	2		1	2
Přiblížení k obohacujícímu prvku	2			
Povinnost, kterou nutno absolvovat	3	2	2	3
Obohacující, ale ne nezastupitelný prvek				2
Různě			4	

Tab. 18 Výskyt zájmu snoubenců setkávat se nadále po svatbě:

	Trutnov	Jilemnice	Náchod	Rychnov nad Kněžnou
Ano, s knězem	3		3	
Ano, ve	3			1

společenství				
Ano, pouze praktikující křesťané		1		
Ne		1	6	6

Tab. 19 Názor kněze ke společnému bydlení snoubenců před svatbou:

	Trutnov	Jilemnice	Náchod	Rychnov nad Kněžnou
Nepovažují za vhodné se k tomuto vyjadřovat	1		1	2
Vysvětlí snoubencům stanovisko katolické církve	4	1	8	5
Neřeší to	1	1		

Tab. 20 Postoj kněze v případě, že dospěl k názoru, že snoubenci se k sobě nehodí:

	Trutnov	Jilemnice	Náchod	Rychnov nad Kněžnou
Snaží se během přípravy docílit toho,	7			4

aby si rozdíl uvědomili a dále respektuje jejich rozhodnutí				
Snaží se je na toto upozornit		2		1
Je to jejich volba, kterou respektují			4	
Upozorní je, že by bylo vhodné sňatek oddálit			1	
Snaží se sňatek rozmluvit			4	
Nesetkal se s tím				1

Tab. 21 Prameny inspirace kněží pro přípravu:

	Trutnov	Jilemnice	Náchod	Rychnov nad Kněžnou
Především z dokumentů místní církve	2		2	
Z vlastních zdrojů	3	2	4	2

Zdroj převzali a sami si upravili	1		3	
Z pastoračního centra Arcibiskupství pražského				1
Publikaci Doc. A. Opatrného				2

Tab. 22 Upřednostňovaný způsob vedení přípravy na straně kněží:

	Trutnov	Jilemnice	Náchod	Rychnov nad Kněžnou
Přednáškový			4	1
Dialogický	6	2	7	7
Formou „domácích úkolů“	4	2	8	4

Tab. 23 Doporučení nějaké literatury v rámci přípravy:

	Trutnov	Jilemnice	Náchod	Rychnov nad Kněžnou
Ano	3		1	1
Ne				1
V případě zájmu	4	2	8	4

Tab. 24 Zmínky kněží v přípravě o příčinách vzniku manželských krizí a jejich předcházení:

	Trutnov	Jilemnice	Náchod	Rychnov nad Kněžnou
Zmiňují	6	2	7	7
Nezmiňují			2	

Tab. 25 PPR jako téma v rámci přípravy:

	Trutnov	Jilemnice	Náchod	Rychnov nad Kněžnou
Ano, v rozsahu základních informací	4	1	7	5
Ne	2			1
Dle zájmu		1		
Půjčí literaturu			1	

Tab. 26 Tématika výchovy dětí a předcházení její chybám z hlediska předávání víry:

	Trutnov	Jilemnice	Náchod	Rychnov nad Kněžnou
Je probírána	3	2	9	6
Není probírána	2			1

Tab. 27 Tématica komunikace mezi manželi:

	Trutnov	Jilemnice	Náchod	Rychnov nad Kněžnou
Je probírána	6	1	9	7
Pouze jenom v případě zájmu		1		

Tab. 28 Důvody, pro které snoubenci přicházejí žádat o církevní sňatek:

	Trutnov	Jilemnice	Náchod	Rychnov nad Kněžnou
Vůle rodičů		1		
Touha po estetickém prožitku	3		1	1
Křesťanský sňatek je alespoň pro jednoho samozřejmostí	3	1	6	5
Různé nespecifikované důvody			3	1

Tab. 29 Důraz kladený v přípravě ohledně společného života v případě smíšených manželství:

	Trutnov	Jilemnice	Náchod	Rychnov nad Kněžnou
Uchování vlastní víry a přesvědčení	4		4	3
Společné porozumění a tolerance	6	2	6	5
Výchova dětí v křesťanském duchu	4		6	3
Posílení života v pokoji a spokojenosti			2	

Tab. 30 Pozorovaná snaha u snoubenců něco v nastávajícím manželství na sobě změnit:

	Trutnov	Jilemnice	Náchod	Rychnov nad Kněžnou
Ano	5		2	2
Ne			1	
Zřídka kdy	1	2	6	3

Tab. 31 Připravované páry z hlediska četnosti:

Legenda:

- Oba pokřtění katolíci – **A**
- Jeden je pokřtěný katolík a druhý je nepokřtěný – **B**
- Jeden je pokřtěný katolík a druhý je pokřtěný nekatolík – **C**

	Trutnov	Jilemnice	Náchod	Rychnov nad Kněžnou
A – B – C	1	1	4	2
B – A – C	4	1	5	4

2.6. Vyhodnocení průzkumu

Průzkum aktuálního stavu přípravy ve zmíněných vikariátech přinesl zásadní zjištění, týkající se odlišností vedení příprav a to již v samotných vikariátech. Tyto odlišnosti jsou patrné:

- a) v přístupu a postoji k vedení přípravy
- b) v samotném vedení těchto příprav.

Ad a) V přístupu a postoji k vedení přípravy snoubenců

Přístup jednotlivých kněží k přípravě velice různorodý. Řada kněží považuje přípravu snoubenců jako zdroj formace a sdělení záležitostí nutných pro budování nastávajícího manželského svazku. Nejednou jim kněží předávají více, než je nutné jim v přípravě sdělit. V několika případech taková individuální setkání snoubenců s knězem přerostou na další setkávání nad rámec přípravy, zvláště po sňatku. V několika případech kněz vzbudil u snoubenců touhu setkávat se dále v manželství ve společenství a to jak ve farním, tak i v okolí budoucího domova manželů.

Ad b) V samotném vedení těchto příprav

Někteří kněží při přípravě snoubenců ochotně využívají zkušeností odborníků z řad lékařů, psychologů, právníků, ekonomů a také fungujících manželských párů. Tato

doplňková forma přípravy se těmto kněžím, dle jejich sdělení, velice osvědčila a vzbudila i zájem mezi snoubenci. Řada kněží však tuto možnost dle svého vyjádření nevyužívá. Je to z důvodu absence těchto odborníků v okolí a dále ji někteří kněží nevyužívají zásadně. Absenci odborníků v přípravě na manželství nejsou samotní kněží, dle vyjádření lektorů přípravy, schopni zcela nahradit. I když přípravu vede kněz, který je odborníkem v některé oblasti, např. je zároveň lékařem, psychologem nebo právníkem, stále se nejedná o komplexní řešení, protože kněz je odborníkem pouze v jedné oblasti. Značné rozdílnosti byly shledány v pohledu na celkovou dobu přípravy (od 1 měsíce až po 1 rok) a dále v intervalech těchto setkání. V pohledu kněží na společný život snoubenců ještě před svatbou se jejich názory různí. Další nejednotnost byla zjištěna v pojetí formy přípravy (přednášková, dialogická) a v čerpání pramenů pro vedení přípravy. Nutno však zde zmínit, že většina dotazovaných kněží neopomíjí v přípravě dokumenty církve jako jeden ze zdrojů. Různost existuje v doplňkové literatuře, což je v tomto případě přínosné. Nezanedbatelný rozdíl ve vedení přípravy byl však zjištěn v probírání základů PPR.⁸⁴ Někteří kněží si na tuto problematiku zvou odborníky, někteří podávají sami snoubencům pouze základní informace a někteří se vůbec touto otázkou v přípravě nezabývají. Nutno zde podotknout, že nezanedbatelný počet snoubenců vstupuje do manželství v této problematice zásadně neinformovaný, jelikož mnozí snoubenci se již nesetkají s podobnou přípravou na manželství. Toto je veliký nedostatek v přípravě⁸⁵. Někteří kněží využívají v přípravě i katechetický a biblický prvek, někteří se v přípravě zmiňují o věroučných otázkách okrajově a jiní vůbec.

2.7. Závěry průzkumu

Z výsledků průzkumu vyplynulo, že snoubenci během přípravy oceňují nejvíce:

- Možnost opravení si doposud negativní představy o církvi a svátosti manželství
- Lidský přístup
- Dialog a jeho atmosféra
- Otevřenost a možnost diskuze

⁸⁴ PPR je označení pro *Přirozené plánování rodičovství*.

⁸⁵ Srov. PAVEL VI. *Humanae Vitae*. Praha, 1969.

- Vlídny a vstřícný přístup kněze
- Otevřenost diskuze v kontroverzních otázkách
- Porozumění a úctu k názorům druhého
- Osobní setkání a příležitost mluvit o své víře, o Kristu a vztahu k Němu
- Ochotu naslouchat
- Systematický, srozumitelný a stručný výklad
- Psychologii vztahů
- Vysvětlení základů manželské komunikace
- Upřímnost
- Flexibilitu
- Možnost dotazů
- Komunikaci s ohledem na emoce a metody PPR
- Otevřenost na požadavky snoubenců
- Celistvý biblický pohled na křesťanství a křesťanské manželství
- Evangelizační prvek přijetí Boha, který je miluje a má s nimi svůj plán
- Důraz na rodinné vazby
- Kvalitní průběh svatebního obřadu

a) Z průzkumu vyplynulo, že důvody nepřipravenosti některých snoubenců na manželství spočívají v chybějící vzdálené přípravě. Dle kněží je tohoto důsledkem:

- Nedostatečná rodinná výchova a ztráta hloubky víry u většiny současných křesťanů
- Absence ideálu rodiny
- Absence praxe křesťanského způsobu života
- Negativní zkušenosti z vlastní rodiny a blízkých (rozvodovost)
- Zapomínání na osobitý charakter svátosti manželství
- Nedostatek naslouchání a vzájemné komunikace
- Vlastní lidská, osobní a emoční nezralost
- Nedostatečné elementární náboženské vzdělání
- Nekritické přijímání názorů a představ o manželství v současné sekularizované společnosti
- Nepochopení závazků plynoucích z manželství

- Snoubenci často přicházejí navzájem do sebe zamilovaní a nevědí, co společný život přináší i obnáší, domnívají se, že bude nadále následovat pokračování dosavadního způsobu života
- Mnozí si nejsou vědomi žádných vlastních chyb, ani chyb partnera
- Mnozí vidí pouze to, co je přitahuje
- Nedospělost ženství, nedospělost mužství
- Zaměňování zamilovanosti za lásku
- Krátká doba známosti
- Někteří kněží dle vlastního tvrzení nevědí

b) Z výzkumu vyplynuly též názory kněží týkající se optimální přípravy na manželství:

- Příprava na manželství musí začít již od narození, samotná příprava nic nedožene
- Život v harmonicky žijící křesťanské rodině, odkud přicházejí
- Pozitivní příklad rodičů
- Pravidelný svátostný život
- Přípravou na manželství by se měly věnovat i školská zařízení
- Být vnímavý v životě a k životu, jeho potřebám a výzvám, především ve vlastní rodině a farnosti
- Prožít službu bližnímu
- Osobní vyzrállost a zodpovědnost
- Schopnost převzít závazky plynoucí z manželství
- Prožít si krize a těžkosti a vidět reakci partnera
- Zodpovědný postoj k práci, spolehlivost
- Vyřešit si důležité otázky, týkající se společného soužití a vzájemných hodnot
- Důležité je hlídat si vztah
- Vracet se často k původní zamilovanosti
- Učit se být pro druhého zajímavý
- Vžívat se do druhého a vidět, jak reaguje a chová se, co je pro druhého důležité
- Vidět opravdovost víry u okolních křesťanů

- Setkávat se s knězem
- Absolvovat kurz přípravy v rodině
- Absolvovat vzdálenou přípravu ve farnosti
- Absolvovat blízkou přípravu před sňatkem
- Účastnit se života farnosti s důrazem na společenství mládeže
- Prožít dostatečně dlouhou dobu známosti, kterou žádná příprava nenahradí. Není ale žádoucí „nekonečné chození“ 6–10 let

3. Analýza pomůcek pro přípravu snoubenců v regionu

Tato kapitola obsahuje výčet, stručnou charakteristiku a posléze pokus o porovnání a zhodnocení několika používaných metod⁸⁶ a jejich pomůcek⁸⁷ ve sledovaném regionu. Metody se týkají bližší přípravy ve smyslu dokumentů církve. Zmíněné programy tudíž nenahrazují přípravu, kterou vede se snoubenci kněz, jedná se tedy o doplnění přípravy s knězem o zkušenosti manželů z jejich života.⁸⁸ Jedná se tedy o dlouhodobou přípravu, která v tomto pohledu umožňuje zrání vztahu snoubenců.⁸⁹ Ve sledovaných regionech Královéhradecké diecéze se používá několik metod přípravy, jelikož snoubenci přicházejí na přípravu do farností pohraničního regionu z celého území české republiky. Není proto výjimkou, že kněz, který snoubenecký pár připravuje, pošle snoubence na doplnění přípravy do místa dosavadního trvalého bydliště jednoho z nich, kde se snoubenci připravují podle konkrétní metody. Proto jsou na tomto místě uvedeny ty metody a jejich pomůcky, které jsou využívány pro přípravu snoubenců, kde alespoň jeden pochází z pohraničního regionu Královéhradecké diecéze, resp. se obrátil s žádostí o uzavření sňatku ve farnosti patřící do jednoho ze zmíněných 4 vikariátů.

3.1. Příprava snoubenců na manželství podle Ladislava Traxlera

V této publikaci nalézáme pomůcku,⁹⁰ která má poskytnout základní orientaci a pomoc těm, kteří se chtějí věnovat přípravě snoubenců. Pomůcka není chápána ani koncipována jako text, určený bezprostředně snoubencům ke čtení, tím méně že by sloužila jako náhrada přípravy na manželství. Tato pomůcka představuje jednu z možných metod bezprostřední přípravy na manželství. Je prověřena mnohaletou praxí a zkušeností jejích autorů a později jimi vyškolenými manželskými páry, převážně z řad

⁸⁶ Termínem *Metoda* zde rozumíme určitý daný postup v přípravě snoubenců. Používá se zde v souvislosti s aplikací konkrétní pomůcky.

⁸⁷ Termínem *Pomůcka* rozumíme určitý vypracovaný, sestavený a ověřený návod aplikace. Můžeme zde potom mluvit o *metodické pomůcce*.

⁸⁸ Srov. *Snoubenecká setkání v rodině*. (<http://www.snoubenci.asczech.cz>).

⁸⁹ Srov. tamtéž.

⁹⁰ Srov. TRAXLER, L. *Příprava snoubenců na manželství*. Pardubice: Mlejnek, 1992.

salesiánských spolupracovníků.⁹¹ Od sdružení salesiánských spolupracovníků tuto pomůcku převzalo *Hnutí československá rodina*.⁹² Cílem předkládané pomůcky je pomoc snoubencům dobře prožít období známosti a pomoci jim prohloubit jejich víru. Pomoci snoubeneckému páru důkladně se připravit na své manželství tak, aby bylo schopné být opravdu stabilním a hodnotným pro oba partnery i jejich případné děti a tak i pro celou společnost a aby tak vytvářelo prostor pro obohacování a rozvoj osobnosti obou partnerů i jejich dětí, prostor pro vzájemné sdílení se v lásce.⁹³ Autoři této pomůcky vypracovali zásady pro kurz přípravy snoubencům. Kurz je určen pro snoubenecké páry, tzn. pro konkrétní páry s vážnou známostí, či pro novomanželské dvojice.⁹⁴ Celý kurz je rozvržen do 9 setkání, a sice podle tematických okruhů manželské problematiky, sestavených do 8 anket. Jako místo setkávání je upřednostněno bydliště rodiny manželů, kteří vedou kurz, jelikož jeho účastníci mohou vidět jejich příklad v praxi. Na straně vedoucích kurzů je snaha nejprve vytvořit společenství. Projevují navíc snahu přistupovat ke každému společenství individuálně, s citlivostí pro situaci jednotlivých párů. Ke konci setkání obdrží vždy jednotlivé páry anketu s otázkami a náměty k zamyšlení na příští setkání.⁹⁵ Jejich úkolem je odpovědět si na jednotlivé otázky a svoje odpovědi si vzájemně prodiskutovat ve dvojici. Na společném setkání potom řídí vedoucí pár dobrovolnou diskuzi o otázkách z ankety. Se snoubenci, kteří přicházejí krátce před svatbou, je potřebné probrat alespoň to nejdůležitější (manželský slib, o manželství jako takovém). Je-li některý ze snoubenců nevěřící, je třeba u něho při úvodních setkáních rozptýlit obavy z manipulace a přijmout ho rovnoprávně ze strany celého společenství. V takových případech je nutné sdělení, že podstatným obsahem kurzu je manželská problematika obecně platná, nikoliv výuka náboženství.⁹⁶

Analýza přípravy snoubenců na manželství:

Pomůcka obsahuje osm anket s příslušnými otázkami.⁹⁷

Anketa „A“ – O povolání, víře a osobní zralosti

⁹¹ Srov. tamtéž, s. 7.

⁹² Srov. tamtéž, s. 7.

⁹³ TRAXLER, L. *Příprava snoubenců na manželství*. s. 9.

⁹⁴ Srov. TRAXLER, L. *Příprava snoubenců – důležitý pastorační úkol*.

⁹⁵ Srov. TRAXLER, L. *Příprava snoubenců na manželství*. s. 11.

⁹⁶ Srov. tamtéž.

⁹⁷ Srov. tamtéž.

Tato anketa obsahuje otázky, jako např.:

- O co se má člověk v životě nejvíce snažit, aby dosáhl svého štěstí
- jaké má křesťan základní možnosti životního povolání (manželství, zasvěcený život)
- na čem nejvíce záleží, aby bylo manželství dobré a šťastné
- jaké jsou znaky zralosti (dospělosti) vzhledem ke vstupu do manželství
- mít jasnou představu o svém životním povolání, o své cestě, jak ji naplnit
- věřit, že Bůh je připraven každému pomáhat při hledání a naplňování jeho životního povolání
- být ochoten Boží povolání uskutečňovat i za cenu těžkostí a obětí

Anketa „B“ – Období známosti

- k čemu by měla sloužit doba známosti a co by mělo být její náplní
- jakých chyb se nejčastěji v tomto období lze dopustit
- jaký význam by měla mít tato setkávání
- jak by mělo vypadat setkávání a chování partnerů ve společenství svobodných
- jaká by měla být optimální délka doby známosti
- jak poznat vhodný nastalý čas pro svatbu
- co by mělo být mezi partnery vyjasněno před vstupem do manželství
- v čem je nutná shoda názorů a z čeho by se nemělo slevovat
- v čem tkví nejčastější příčiny ztroskotání manželství

Anketa „C“ – O manželství jako takovém

- v čem spočívá poslání manželství
- co by měl a neměl partner od druhého očekávat
- v čem spočívá připravenost ke službě a oběti v manželství

- v čem by mělo spočívat zachovávání volnosti pro partnera
- co znamená zachovat partnerovi v manželství svobodu
- v čem spočívá svoboda v manželství
- v čem spočívá význam manželství pro ostatní lidi, církve a společnost
- v čem spočívá manželská věrnost
- v čem spočívají odlišnosti manželství křesťanů oproti manželství nekřesťanů
- co přináší s sebou do společného života smíšené manželství
- jaká je podstata svátosti manželství oproti manželství nesvátostrnému
- jak se udílí svátost manželství
- co si partneři v manželství slibují
- v čem spočívá odpovědnost za výchovu dětí v křesťanské rodině

Anketa „D“ – Manželství z hlediska psychologického

- jaké jsou hlavní rozdíly v psychice muže a ženy
- jak se bránit zevšednění vztahů manželů
- jaké hodnoty jsou skryty ve vzájemném sdílení se v radosti i bolesti
- v čem především tkví příčiny manželských konfliktů a hádek
- v čem by měla spočívat prevence hádek a konfliktů
- lze vyvodit kladný něco z kladného významu pro hádky
- v čem by mělo spočívat předcházení krizí v manželství

Anketa „E“ – Sexuální oblast manželského soužití

- co je to láska
- co je posláním lidské sexuality a sexuálního života v manželství
- jakými úmysly má být veden sexuální život manželů
- jaký má význam regulace početí ve vztahu ke křesťanské morálce
- v čem spočívá vztah manželství a tzv. odpovědného rodičovství
- jak mají manželé prožívat těhotenství (chtěné i nechtěné)
- jaký je vztah manželství a Božího stvořitelského plánu

Anketa „F“ – Společný život s Bohem

- jakou lze spatřovat význam společného duchovního života
- jak dokázat si sdělovat své prožitky a zkušenosti s Bohem
- jak dokázat si vzájemně pomáhat na cestě k Bohu již dnes
- jak si lze představit řád duchovního života manželství a rodiny
- jak si lze představit náboženské vzdělávání v manželství a v rodině
- jak si lze zkonkretizovat řádné plnění rodičovských povinností katolíků a náboženskou výchovu dětí
- jaký význam pro manžele a jejich rodinu má život ve společenství
- jak si lze představit pojetí svého křesťanského a biřmovního závazku – být apoštolem církve
- jak by měl v manželství směřovat apoštolát

Anketa „G“ – Život rodiny a vztahu k okolnímu světu

- jaksi vzájemně určit pořadí hodnot
- jak si představit pojem křesťanská chudoba v manželství
- jak by měla vypadat domácnost a její hospodaření, rozdělení financí a kompetencí
- jak by měla vypadat angažovat ve veřejném dění kolem bydliště
- jaká by měla být kritéria pro společné přátele

Anketa „H“ – Shrnující

- přijetí dostatečně velikého a krásného ideálu o manželství, aby stálo pro něho žít, pod rizikem investovat a obětovat se
- vzájemné poznání nejen názorové, ale také z jednání v nepříznivých situacích
- přijímání svého partnera opravdu takového, jaký je i s jeho nedostatky, chybami a odchylkami
- umění si naslouchat a nést spolu partnerský rozhovor
- umění si dostatečně odpouštět

- čeho si na sobě vzájemně nejvíce ceníte
- zásady výchovy svých dětí
- v čem spočívá společný život službou i druhým
- v čem spočívá jít společným životem pro skutečné světlo v dnešní temnotě nelásky, sobectví a konzumismu
- v čem spočívá jistota, že uzavřením sňatku s konkrétním partnerem se naplní Boží vůle o sobě i společném manželství

Dlouhodobou přípravu ve snoubeneckém společenství lze organizačně v církvi snadno docílit, alespoň pro snoubence zakotvené v církvi. Na úrovni vikariátů je možno přípravu na manželství vyhlášovat podobně a se stejnou vážností, jako přípravu na biřmování, eventuálně křest dospělých.⁹⁸

3.2. Snoubenecká setkání v rodině dle manželů Imlaufových

Tato pomůcka je vybudována na souboru snoubeneckých setkání v rodině.⁹⁹ Jedná se vlastně o bližší přípravu, která je určena párům s vážnou známostí. Jedná se o setkávání v prostředí rodiny tzv. vedoucího manželského páru. Účelem této přípravy jsou následující aspekty:¹⁰⁰

- Umožnit mladému páru lépe se poznat a tím snížit riziko špatné volby
- Prohloubit víru a rozšířit ji o společný život před Bohem
- Konfrontovat to, co považují v manželství za důležité, s názory vrstevníků a zkušenostmi vedoucího páru
- Partnerovi, který není aktivní křesťanem, dát možnost setkat se s ostatními křesťany
- Vytvořit společenství, v němž se budou všichni cítit přijati.¹⁰¹

Autoři této pomůcky jsou přesvědčeni, že se lze do jisté míry dobře připravit na manželství. K tomu sestavili základní časový harmonogram přípravy:¹⁰²

⁹⁸ Srov. TRAXLER, L. *Příprava snoubenců na manželství*.

⁹⁹ Srov. *Snoubenecká setkání v rodině*.

¹⁰⁰ Srov. tamtéž.

¹⁰¹ Srov. *Snoubenecká setkání v rodině*.

- Kurz se skládá z 10 setkání. První setkání je seznamovací návštěva s vedoucím manželským párem, který povede kurz v dalších devíti setkáních skupiny
- Do kurzu je potřeba se přihlašovat v měsících červenec, srpen a září
- Začátky kurzů bývají v měsících říjen nebo listopad
- Kurzy končí zpravidla v měsících květen a červen

Jednotlivé kurzy začínají vždy po přihlášení dostatečného počtu zájemců. Jeden manželský pár doprovází jednu skupinu, ve které je nejvýše 5 párů. Po naplnění kapacitních možností vedoucích manželských párů se již nové kurzy neotevírají.

Cílem kurzu je nabytí následujících hodnot:¹⁰³

- Komunikace na téma partnerských vztahů
- Společné hledání odpovědí na otázky, které se snoubenců týkají
- Co nejužitečnější prožití období známosti a tím zvětšení šance pro vznik šťastného manželství
- Seznámení se s problematikou manželských vztahů z pohledů křesťana

¹⁰² Srov. *Snoubenecká setkání v rodině*.

¹⁰³ Srov. *tamtéž*.

Jednotlivé kurzy obsahují:¹⁰⁴

a. Přípravu ve společenství.

S každou dvojicí se vedoucí pár setká nejprve samostatně. Po vzájemném poznání se snoubenci dozvědí, co mohou od přípravy očekávat, jaká je její forma a cíle. Již na prvním setkání obdrží každý pár několik tematických otázek, jimiž se zabývá v domácím prostředí do příštího setkání. Během něho pak probíhá diskuze všech párů v dané skupině. Tímto způsobem příprava trvá zpravidla 7 měsíců.

Přehled okruhů témat, která jsou předmětem přípravy:¹⁰⁵

- *Období známosti* – k čemu slouží, jak správně poznat partnera, nejčastější chyby, co je dobré vědět o partnerově rodině
- *Psychologie muže a ženy* – rozdíly mezi mužem a ženou, komunikace ve vztahu, konflikty, nebezpečí zevšednění vztahu
- *Boží plán pro manželství* – biblický pohled na manželství, svátost manželství, církevní dokumenty týkající se manželství, manželský slib, platnost manželství, láska, úcta a věrnost
- *Intimní oblast manželství* – přínosy předmanželské čistoty, intimní život v manželství ve shodě s rytmem plodnosti podle Božího plánu, seznámení s metodou *přirozeného plánování rodičovství* (PPR), těhotenství a odpovědné rodičovství
- *Společný život s Bohem* – duchovní život manželů, jak lze prožívat jednotu v duchovním životě ve smíšeném manželství, liturgický rok v rodině, náboženská výchova dětí, zapojení do života církve
- *Praktický život rodin a vztahy k okolnímu světu* – zajištění a zařízení bytu, finanční hospodaření, volný čas, dovolená, kultura, sport, angažovanost ve veřejném životě, vztahy s rodiči a prarodiči, příbuznými a přáteli, kdo bude s dětmi doma, jesle a školka, profesní růst
- *Zamyšlení nad manželským slibem* – důsledné a podrobné zamyšlení nad každým stavem, jelikož je to slib na celý život
- *Svatební obřad* – průběh a slavení

¹⁰⁴ Srov. *Snoubenecká setkání v rodině*.

¹⁰⁵ Srov. *tamtéž*.

b. Individuální přípravu

V menších obcích se nesejde najednou více párů, z nichž by bylo možné vytvořit společenství. Příprava s jedním párem je „chudší“ o možnost porovnání názorů vrstevníků na stejné životní situace. Předností však zůstává možnost nahlédnout do domova a rodiny vedoucího manželského páru.¹⁰⁶ I s jedním párem lze probírat témata podobným způsobem jako ve společenstvích.

S touto pomůckou pracuje a snoubencům se při jejich přípravě na manželství věnuje již několik manželských párů. Mají různá zaměstnání, různý počet dětí a různé životní obtíže připravily každému rozdílnou situaci. Jejich duchovním zázemím je *Sdružení salesiánských spolupracovníků* (ACS) a organizačním zázemím je *Salesiánské hnutí mládeže* (SHM).¹⁰⁷ Uvedená metoda je přístupná široké veřejnosti na internetových stránkách anebo formou výzvy správcům jednotlivých farností. Duchovním ve farnostech je nabízena tato příprava prostřednictvím internetových stránek, kde jsou přímo informováni o těch setkáních snoubenců v rodinách i o prezentaci kurzů. Kněží jsou zároveň vyzýváni ke spolupráci formou získávání nových vhodných manželských párů pro tuto činnost v přípravě z jejich farností.¹⁰⁸ Na nové manželské páry, které se chtějí této činnosti věnovat, jsou kladeny následující požadavky:¹⁰⁹

- Alespoň základní zkušenosti s vedením malé skupinky
- Ochota sdílet se otevřeně a pravdivě o svém manželství
- Jednota manželů v názorech a postojích
- Touha sloužit tímto způsobem musí být na straně obou manželů stejnou měrou a stejným způsobem
- Ochota otevřít snoubencům svůj domov a být si vědom, že se to nepřímo dotýká i jejich dětí
- Žít v manželství min. 2 roky

¹⁰⁶ Srov. *Snoubenecká setkání v rodině*.

¹⁰⁷ Srov. tamtéž. ACS je označení pro Sdružení salesiánských spolupracovníků. SHM je označení pro *Salesiánské hnutí mládeže*.

¹⁰⁸ Srov. tamtéž.

¹⁰⁹ Srov. tamtéž.

- Touha vzdělávat se individuálně (dokumenty církve, oblast manželského kanonického práva) a účastnit se vzdělávacích setkání s ostatními vedoucími manželskými páry – absolvovat přípravný program *Příprava nových vedoucích párů*

Kromě zmíněných požadavků na manželské páry je nutno si všimnout i okolností, které nejsou v souladu s touto službou. Z toho důvodu nelze tuto přípravu svěřit manželským párům, které jeví následující vylučující znaky pro tuto službu:¹¹⁰

- Manželský pár, který by stál izolovaně bez návaznosti na společenství církve
- Manželský pár, který by nebyl věrohodným svědkem učení církve „O správném řádu sdělování lidského života“
- Manželský pár, který by měl ve svém vztahu nevyřešené problémy

3.3. Společné přípravy na život v manželství dle Arcibiskupství pražského

V Praze probíhá cyklus příprav pod záštitou Arcibiskupství pražského.¹¹¹ Cyklus příprav začíná 3x v roce (polovina ledna – polovina března, duben – květen, říjen – listopad). Ročně projde těmito přípravami přibližně 100 párů snoubenců.¹¹² Přípravy se konají v Pastoračním středisku při Arcibiskupství pražském.

Témata jednotlivých setkání:¹¹³

- a) Jak katolická církev chápe manželství
- b) Psychologie partnerského vztahu
- c) Rodiče, přátelé a my
- d) Konflikty a jejich řešení
- e) Jak prožívat v manželství vztah k Bohu
- f) Manželství a sexualita

¹¹⁰ Srov. *Snoubenecká setkání v rodině*.

¹¹¹ Srov. Arcibiskupství pražské. *Pastorační středisko*. (<http://www.apha.cz>).

¹¹² Srov. tamtéž.

¹¹³ Srov. tamtéž.

- g) Děti a my
- h) Odpovědné rodičovství
- i) Obsah manželského slibu
- j) Průběh svatebního obřadu

V kurzu každý večer probíhá sdílení ve skupinkách (zážitková část) a přednáška (informační část). Na kurzu spolupracují kněz, jáhen, manželské páry a psycholog. Na každém setkání snoubenci obdrží materiály k tématu, určené k diskuzi v páru. Na závěr kurzu je možno obdržet potvrzení o účasti. Podmínkou je, aby v dostatečném předstihu před svatbou (2–3 měsíce) snoubenci osobně navštívili oddávajícího kněze.¹¹⁴ Ten s nimi probere nezbytné administrativní a právní záležitosti, konkrétní průběh liturgické slavnosti, otázku víry a svátostí, které nejsou náplní kurzu. Součástí přípravy snoubenců je vyplnění testu, jehož výsledky si snoubenci vzájemně sdělí a prodiskutují.¹¹⁵

3.4. Příprava snoubenců dle Biskupství královéhradeckého

Snoubenci z některých farností zkoumaných vikariátů se účastní přípravy na manželství v Hradci Králové, kde je tato příprava v kompetenci Centra pro rodinu při Biskupství královéhradeckém.¹¹⁶ Přípravu provádějí vyškolení lektori pro 3 – 8 snoubeneckých párů po 10 setkáních ve 2 – 3 týdenních intervalech.¹¹⁷ Centrum pro rodinu nabízí tento způsob přípravy kdekoliv ve východních Čechách. Obsahem této přípravy snoubenců jsou témata komunikací mezi partnery a v rodině, mezigenerační vztahy, sexualita a přirozené plánování rodičovství, výchova dětí a výběr partnera.¹¹⁸ Centrum pro rodinu vychází v této přípravě z pomůcky *Příprava snoubenců na manželství*.¹¹⁹

¹¹⁴Srov. Arcibiskupství pražské. *Pastorační středisko*.

¹¹⁵Srov. tamtéž.

¹¹⁶Biskupství královéhradecké. *Centrum pro rodinu*. (<http://www.bihk.cz>).

¹¹⁷Srov. tamtéž.

¹¹⁸Srov. tamtéž.

¹¹⁹Srov. TRAXLER, L. *Příprava snoubenců na manželství*.

4. Porovnání metod přípravy na manželství

Nejpoužívanější metody pro přípravu snoubenců na život v manželství v pohraničním regionu Královéhradecké diecéze jsou:

- *Příprava snoubenců na manželství podle metodické pomůcky Ladislava Traxlera*
- *Snoubenecká setkání v rodině podle metodické pomůcky manželů Imlaufových*

Přínos obou uvedených metod je v tom, že každý z partnerů si ujasní sám i partneri mezi sebou navzájem názory na všechny důležité oblasti ovlivňující kvalitu společného života. Snoubenci si prověří, zda se k sobě skutečně hodí, zda jsou schopni spolu vytvořit kvalitní manželství, které se stane pevným základem jejich budoucí rodiny. Získávají také potřebné teoretické znalosti o manželství a rodičovství, které jim pomohou vyvarovat se zbytečných chyb v manželství. Naučí se vést spolu partnerský rozhovor nezbytný pro dobrý chod manželství. Výhody těchto metod oproti přednáškám a besedám¹²⁰ jsou v tom, že nepředkládají snoubencům hotové odpovědi a recepty, ale pomáhají jim je nalézt. Snoubenec přijímá názor, ke kterému došel sám, za svůj a v životě se potom podle něho obvykle řídí. Své názory a představy si mohou snoubenci porovnat s názory svých vrstevníků a naučí se spolu vést kultivovaný partnerský rozhovor. Těžiště přípravy je v partnerské diskuzi.¹²¹ Největšího přínosu pro snoubence se dosahuje tam, kde se daří spolupráce mezi knězem a vedoucím manželským párem. Na těchto metodách je dále nutno ocenit jejich komplexnost, zahrnující všechny stránky oblasti náboženské, duchovní, psychické, sexuální a právní. Dále je třeba vyzvednout postup přípravy, která spočívá v setkávání v malých skupinách a v neposlední řadě zahrnutí rodinného prvku během samotné přípravy. Předkládané poznatky a požadavky může vedoucí pár často doložit svojí osobní zkušeností. Jde-li o některé náročné požadavky předkládané katolickou církví, stávají se osobní zkušenosti vedoucího páru praktickým návodem ke šťastnému manželství a rodičovství. Způsob přípravy v rodinném prostředí umožňuje mladým lidem zakusit život rodiny. Diskuze moderovaná a usměrňovaná zkušenou rodinou je tak doplňovaná o zážitek a svědectví

¹²⁰ Srov. TRAXLER, L. *Příprava snoubenců – důležitý pastorační úkol*. s. 82.

¹²¹ TRAXLER, L. *Příprava snoubenců na manželství*. s. 11.

křesťanské rodiny. Mezi účastníky se utvářejí hluboké vztahy a touha po setkávání i později v manželství.¹²²

Příprava snoubenců na manželství,¹²³ kterou vypracoval Ing. Ladislav Traxler, přináší základní orientaci a pomoc těm, kdo se věnují přípravě snoubenců zmíněnou metodou.¹²⁴ Nevyčerpává však celou širokou problematiku manželského života. Zabývá se těmi otázkami, které jsou pro uzavírání manželství klíčové.¹²⁵ Pomůcka předkládá hlavní důležité myšlenky, které by měly vést snoubence k rozhodnutí.¹²⁶ Pomůcka představuje kurz, který je rozvržen do devíti setkání podle tematických okruhů manželské problematiky sestavených do osmi anket.¹²⁷

Snoubenecká setkání v rodině je metodická pomůcka, která vychází z výše uvedené pomůcky *Příprava snoubenců na manželství*, byla vypracována manželi Imlaufovými v roce 2004. Pomůcka je určena párům s vážnou známostí a předkládá kurz přípravy, který je rozvržen do deseti setkání. První setkání je individuální a seznamovací s vedoucím manželským párem. Ostatních devět setkání je ve skupině.¹²⁸ Tato skupina obsahuje max. 5 připravovaných párů. Vždy na každé následující setkání dostane každý pár tematické otázky, které slouží k jejich vzájemné společné diskuzi.¹²⁹ Příprava zpravidla trvá 7 měsíců.

Obě uvedené pomůcky přípravy se osvědčily v dlouhé době jejich používání a lze konstatovat, že úspěšně napomáhají v přípravě nejen ve zmíněném pohraničním regionu Královéhradecké diecéze. O tyto pomůcky se v přípravě snoubenců opírá stále více kněží, jež je oceňují¹³⁰ a svým snoubencům je doporučují. Naproti tomu však existuje nemalý počet kněží, kteří z nejrůznějších důvodů pomůcky zásadně nevyužívají.¹³¹ Toto však má nutně za následek snížení kvality samotné přípravy u konkrétních snoubeneckých párů, kterým tato možnost nebyla umožněna, nabídnuta, resp. byla odepřena. Tito snoubenci se ve své přípravě nesetkali s reálnou zkušeností zralých

¹²² Srov. *Snoubenecká setkání v rodině*.

¹²³ Srov. TRAXLER, L. *Příprava snoubenců na manželství*.

¹²⁴ Srov. tamtéž.

¹²⁵ Srov. tamtéž.

¹²⁶ Srov. tamtéž.

¹²⁷ Srov. tamtéž.

¹²⁸ Srov. tamtéž.

¹²⁹ Srov. tamtéž.

¹³⁰ Srov. *Snoubenecká setkání v rodině*. Slovo kněze.

¹³¹ Srov. kap. 2. 5. Výsledky průzkumu, tab. 15.

a zdravých manželských párů. Snoubenci sice mají možnost s uvedenými pomůckami se seznámit a účastnit se jich sami, ale ne každý je o této možnosti informován. Obě pomůcky postupují správně, když v přípravě dbají na hledání vhodných postupů a způsobů přípravy ve smyslu doporučení církevních dokumentů, zvláště když okolí zpohanštělo.¹³² Biskupové v dokumentech vyzývají k hledání stále nových a vhodnějších forem přípravy.¹³³ Obě uvedené pomůcky jsou představeny jako vhodné a splňující nutné podmínky k zajišťování příprav. Byly však vypracovány v době více než před osmi lety. Bylo by zapotřebí obě tyto pomůcky zaktualizovat opět do podmínek života a problémů mladého člověka, se kterými se potýká on a potom rodina v současnosti, tak jak o nich mluví biskupové na synodě XIV. Všeobecného generálního shromáždění.¹³⁴ Obě pomůcky splňují doporučení biskupů, kdy rozhodující význam v přípravě mají nabízet rodiny a církevní společenství.¹³⁵ O kladný vliv rodiny se opírají a z ní vycházejí.

Určitý nedostatek v přípravě přetrvává v absenci zasnub. Biskupové v dokumentech jednoznačně vyzývají, že je v každém případě třeba uznávat lidskou dimenzi zasnoubení a zbavit ji jakékoliv banálnosti.¹³⁶ Dále vyzývají k zapojení do přípravy snoubenců odpovědné osoby z celé diecéze,¹³⁷ aby se snažili mladým lidem v přípravě všemožně pomáhat.¹³⁸

Tíha, avšak ne celá odpovědnost za přípravu snoubenců, se však za poslední období ve sledovaném regionu přenechala pouze již na stejných manželských párech, které ji dlouhodobě zabezpečují a dále samozřejmě na kněžích, které v přípravě nelze obejít. Zapojení celé diecéze do přípravy až do všech farností evidentně schází. Biskupové připomínají, že křesťanský životní styl, o němž svědčí křesťanské rodiny, je základem vzdálené přípravy. Rodiče jsou potom prvními svědky evangelia ve výchově dětí¹³⁹. Za tím účelem rodiče potřebují v diecézi vhodnou pomoc.¹⁴⁰ Farnost je místem křesťanské

¹³² ČBK, *Příprava na svátost manželství*, čl. 1.

¹³³ Srov. tamtéž, čl. 10.

¹³⁴ Srov. BISKUPSKÁ SYNODA. *Povolání a poslání rodiny v církvi a v současném světě*.

¹³⁵ Srov. *Příprava na svátost manželství*, čl. 17.

¹³⁶ Srov. tamtéž, čl. 18.

¹³⁷ Srov. tamtéž, čl. 19.

¹³⁸ Srov. tamtéž, čl. 27.

¹³⁹ Srov. *Kompendium sociální nauky církve*. Kostelní Vydří, 2008. ISBN 978-80-7195-014-1.

¹⁴⁰ ČBK, *Příprava na svátost manželství*, čl. 28.

formace a v ní to jsou rodiny.¹⁴¹ Tato pomoc rodinám však není konkretizovaná a pro mnohé křesťanské rodiny v pohraničí se nedostává. Tímto je vzdálená příprava zanedbávána, až přímo ohrožená. Pastorační pracovníci by měli projít adekvátním vzdělávacím programem v pastoračních centrech, jejichž pracovníky pečlivě vybírá biskup.¹⁴² Vzdělávací programy v diecézi jsou k dispozici, avšak zájem o ně je minimální. Papežská rada vybízí, aby kurzy nebyly příliš krátké, aby probíhaly v jednotlivých farnostech a byly koordinovány diecézní strukturou.¹⁴³ Ve skutečnosti jsou však organizovány ojedinele a to tam, kde pro tuto službu již koná ve farnosti vyškolený manželský pár. Papežská rada pro rodinu určuje cíle bezprostřední přípravy a to zejména v oblasti konání duchovních obnov a exercicií pro snoubence.¹⁴⁴ Rovněž i toto se postupně stalo ojedinelou aktivitou, která je bohužel v pohraničním regionu zanedbávána. Nutno však podotknout, že sice v místě tohoto regionu se duchovní obnovy i exercicie pro snoubence uskutečňují, nicméně účastníci jsou vesměs z jiných částí diecéze a i diecézí jiných. Příprava bývá zpravidla zakončena svatebním obřadem¹⁴⁵. Zvláště v poslední době se stalo zvykem, že svatební obřad se koná z různých důvodů s minimálním počtem zúčastněných osob. Biskupové však zcela zřetelně vyzývají, že je žádoucí, aby se svatebního obřadu¹⁴⁶ společně s rodinami a přáteli snoubenců zúčastňovala této slavnosti celá farní obec, protože sňatek má ze své podstaty charakter společenský; není soukromou záležitostí, a proto se i vyžaduje účast společnosti.¹⁴⁷ Ve zkoumaném regionu není výjimkou, že se ve farnosti uskuteční sňatek a přitom o něm ve farnosti nikdo vůbec neví. Biskupové dále upozorňují, že by bylo žádoucí, aby mladí manželé, zvláště v prvních pěti letech svého manželského života, byli doprovázeni pomocí kurzů organizovaných ve farnostech nebo vikariátech.¹⁴⁸ Tato možnost je snoubencům nabízena zřídka kdy a to buď jednotlivými některými kněžími, což je patrné z provedeného průzkumu přípravy v jednotlivých vikariátech, anebo je nabídnuta připravujícím manželským párem. Ke skutečnému doprovázení však dochází značně sporadicky.

¹⁴¹ Srov. tamtéž, čl. 29.

¹⁴² Srov. tamtéž, čl. 44.

¹⁴³ Srov. tamtéž, čl. 48.

¹⁴⁴ Srov. tamtéž, čl. 50.

¹⁴⁵ Srov. MATĚJKA, Jan. *Svatební obřady*. Kostelní Vydří, 2010. ISBN 978–80–7192–987–1.

¹⁴⁶ Srov. ADAM, Adolf. *Liturgika*. Praha, 2008.

¹⁴⁷ Srov. tamtéž, čl. 54.

¹⁴⁸ Srov. tamtéž, čl. 73.

U obou pomůcek si nelze nepovšimnout různých dob přípravy. První pomůcka je rozvržena do devíti setkání bez konkrétního uvedení časového rozsahu, druhá pomůcka je rozvržena do deseti setkání v časovém úseku osmi měsíců. Tato rozdílnost je z toho důvodu, že počet snoubenců připravovaných metodou manželů Imlaufových je daleko větší, než počet snoubenců připravovaných přímo v Královéhradecké diecézi metodou Ladislava Traxlera, kde časové omezení nemusí s ohledem na menší počet zájemců nastat. Z toho důvodu se tento způsob jeví jako přirozenější, kdy snoubenci nejsou omezováni v přípravě časem.

V uvedených metodách a pomůckách snoubenci nacházejí návod vedený odborníky, jak pojímat, přistupovat a chovat se ke druhému člověku, kterého poznávám, mám rád a chtěl bych s ním jít společnou cestou života. Je dobré, že v obou metodách je zkoumána otázka, zdali je snoubenec vůbec určen pro rodinu. Snoubenci jsou vedeni k tomu, aby si položili otázku a dali odpověď, co mohou na sobě ve vztahu změnit a co zase musí přijmout¹⁴⁹. Obě pomůcky pomáhají mladým lidem rozeznat i poznat, jaké jsou nové a zvláštní rysy a prvky života v manželství. Snoubenci v obou případech jsou velmi dobře vedeni k tomu, aby poznali význam jedinečnosti a nerozlučitelnosti svátosti manželství, co je přivádí k rozhodnutí uzavřít spolu manželství formou církevního sňatku. V obou případech rovněž vedení příprav je vhodným způsobem zacíleno nejen na užitečné přijetí svátosti manželství¹⁵⁰, ale také na účinný život z ní, obě metody se snaží o citlivost při přiblížení milujícího Boha mladým lidem a jeho pomoci v jejich nastávajícím společném životě. Otázka počtu dětí a zodpovědné rodičovství je důkladněji probírána v pomůcce Ladislava Traxlera, kde značný prostor věnován diskuzím ohledně dětí ve vztahu k naplňování cíle manželství. V obou případech je věnován prostor i pro diskuze na téma výchovy dětí, jejich chyb a předcházení jim a to již dříve, než děti budou mít. Snoubenci se dozví, jak řešit situace, když děti nepřicházejí a naopak, když děti jednou rodiče v dospělosti opustí, jaké jsou v těchto případech priority vztahů. Mladí lidé se v obou metodách dozvědí, jak řešit nechtěné těhotenství. Daleko větší pozornosti a potřebného prostoru v obou metodách je však žádoucí věnovat bioetickým záležitostem¹⁵¹. Mladí lidé mají zpravidla pouze jedinou možnost právě a pouze v přípravě snoubenců se dozvědět potřebné informace v této

¹⁴⁹ Srov. PŠENIČKA, Oldřich. *Sexuální výchova v rodině*. Hradec Králové, 1995. ISBN 901524-3-0.

¹⁵⁰ Srov. MUHLER, Ludwig. *Dogmatika*. Kostelní Vydří, 2010, ISBN 978-80-7195-259-6.

¹⁵¹ Srov. DONUM VITAE. *O respektování rodičího se lidského života a o důstojnosti plození*. Odpovědi na některé aktuální otázky. Olomouc, CMTF UP, 2006.

oblasti. Řada snoubenců je informovaná ze sekulárních zdrojů, které jsou odlišné od stanovisek učení církve. Sem patří zejména oblast přirozeného plánování rodičovství, umělého oplodnění, prenatální diagnostika a její následky a eventuální dopady na nenarozené dítě a otázka, jak zlepšit osvojování si úcty k životu a křesťanského životního stylu v této oblasti jako protiváhu k antikoncepčnímu smýšlení. V obou metodách je vhodným a dostatečným způsobem rozvinuta problematika vzájemné komunikace mezi manželi, jak muž a žena vidí toho druhého, svět a lidi kolem sebe, učí se chápat toho druhého, dozví se, jaká existuje pomoc partnerům při osvojování si pravidel partnerské komunikace a dovednosti ji využívat jako přirozený nástroj k řešení konfliktů a nedorozumění a zranění z nich vycházejících. Snoubenci v obou metodách jsou vhodným způsobem vedeni k praktickému nácviku komunikace. Je jim předávána zkušenost, jak druhého chápat a být i druhým chápán, přijat a milován.

Metoda Imlaufových více rozebírá manželství z pohledu sekulárního trendu, dále jak se orientovat mezi domovem a kariérou, jak a zda vůbec manžel zvládne otcovství při svém značném nasazení společenském, pracovním a kariérním vyčerpání, jak dosáhne manželka svého naplnění v mateřství anebo někde jinde¹⁵². Dostatečný prostor v obou metodách je věnován tomu, jak dosahovat společných cest a vzájemné shody při rozdělování úkolů, aby jeden druhého nezanedbával a nastalé konflikty se moudře řešily. Rovněž dále je rozebrána situace v případných rozdílných názorech manželů na hmotné statky a jejich užívání, které často vedou k hádkám a nedorozuměním, jak učit naslouchat a učit se porozumění pro ostatní členy rodiny. Otázka řešení případných manželských krizí by si však zasluhovala větší prostor v obou metodách. Závažný nedostatek byl shledán v nedostatečné přípravě snoubenců na přípravu k zvládnutí zátěžových situací a krizových stavů, které manželé musí navzájem řešit. Biskupové vidí přímou souvislost s výskytem krizí v důsledku krize víry¹⁵³. Tato okolnost se potom projevuje v přerušení zprostředkování předávání samotné víry z rodičů na děti. V tomto ohledu obě pomůcky nedostatečně zohledňují závěry doporučení biskupské synody, kdy je v obou pomůčkách tato skutečnost zmíněna pouze okrajově. V obou pomůčkách by bylo potřebné toto lépe dopracovat. Není totiž v obou pomůčkách patrný způsob interpretace a jeho význam, jak řešit nejčastěji se vyskytující konflikty, jak

¹⁵²Srov. JAN PAVEL II. *Dopis rodinám*. Řím, 1994.

¹⁵³BISKUPSKÁ SYNODA. *Povolání a poslání rodiny v církvi a v současném světě*. čl. 5.

o nich mluvit a jak k nim přistupovat¹⁵⁴. Schází vysvětlení mladým lidem, že a jak jejich řešení přispívá ke společnému zrání partnerů. Rovněž by bylo potřebné důkladněji v pomůckách rozebrat, jak by se partneři měli vyrovnávat s bolestí, zklamáním a negativními zkušenostmi¹⁵⁵. Měli by více být vedeni k tomu, jak poznávat své slabiny a své síly. Daleko větší prostor než doposud je potřebné v obou metodách věnovat problematice vzájemného odpouštění mezi partnery, nutnosti smířování se každého dne¹⁵⁶. Daleko lépe než doposud by bylo žádoucí partnery vést ke křesťanskému ponětí vzájemného odpouštění. V obou metodách je dostatečně rozebraná tematika společných existenčních otázek, pohledu na zaměstnání, bydlení a společného financování¹⁵⁷. V obou pomůckách není dostatečně probráno nutnost poznání rodiny partnera a chybí otázky vztahů k rodičům, jak se po osamostatnění novomanželů zachovávat k rodičům, aby na ně nebylo zapomenuto¹⁵⁸. V obou pomůckách je sice patrné, že se přípravy soustřeďují na budování vztahu k Bohu i na věrouku. Zkušenosti z přípravy ukazují, že v oblasti zprostředkování (obsahu) víry bývá úspěšnější empatický kněz, ve věcech praktického života manželů a rodiny zase jsou úspěšnější empatictí manželé. Z toho plyne, že od přirozené autority je přijímáno snadněji než od autority pouze ordinované¹⁵⁹. Praxe přípravy ukazuje, že nejúčinnější je vlastní zkušenost, méně účinná je diskuze a nejméně úspěšný je užitek z přednášek.

¹⁵⁴ Srov. OPATRŇY, Aleš. *Radosti a stasti stavu manželského*. Katolická charismatická konference. Brno, 2012.

¹⁵⁵ Srov. CHLUMSKÝ, Jan. *Bůh je láska*. Třebíč, 1993. ISBN 80–85766–04–3.

¹⁵⁶ Srov. DOBSON, James. *Manželství a sexualita*. Brno, 1993.

¹⁵⁷ Srov. NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve*. Kostelní Vydří, 2006. ISBN 80–7195–065–3.

¹⁵⁸ Srov. SKOBLÍK, Jiří. *Přehled křesťanské etiky*. Praha, 1997.

¹⁵⁹ Srov. KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Pozitivní psychologie*. Praha, 2004. ISBN 80–7178–835–X.

5. Závěr

Diplomová práce pojednává o stavu a úrovni přípravy snoubenců na územním celku Královéhradecké diecéze. Tohoto vytčeného cíle se dosáhnout podařilo. Během zkoumání jsem zjistil, že existuje více faktorů, které přípravu ovlivňují. Jedná se především o různé výchozí podmínky snoubenců a z toho důvodu vyplývá nutnost jejich rozlišení a zařazení. Během svého průzkumu jsem zjistil, že v praxi se uvedené odlišnosti spíše nezohledňují. Informace získané během setkání a konzultací s kněžími i laiky, jakož i výsledky průzkumu metodou dotazníků, potvrdily hypotézu, že příprava snoubenců ve sledovaném regionu není jednotná, a sice pokud se týká jak osob, které ji vykonávají, tak také jejich představ o této přípravě až po použití pomůcek.

Ve farnostech s malým počtem obyvatel převládá forma přípravy individuálního charakteru, naopak ve farnostech poblíž sídla vikariátu jsou snoubenci připravováni převážně ve skupinách.

Pokud se týká zohlednění požadavků církve na přípravu snoubenců je třeba konstatovat, že ve sledovaném regionu se vyskytují závažné odlišnosti. Z výsledků průzkumu vyplývá, že cca 65 % připravujících osob zohledňuje alespoň základní požadavky církve, formulované v příslušných dokumentech. Co se týká zbylých cca. 35 %, můžeme se setkat s výraznou rozmanitostí, která sahá od případů svérázného přístupu připravujícího kněze vůči snoubencům, po výraznou „redukci“ přípravy na pouhé „poučení“ o svatebním obřadu a rezignaci na jakýkoliv obsah přípravy.

Potvrdila se i hypotéza týkající se různosti používaných pomůcek. Dvě z nich, které jsou nejvíce rozšířeny, jsem podrobil porovnání a pokusil se o jejich zhodnocení: Obě vznikly před více než osmi lety. V současné době lze vnímat jakousi snahu, aby se alespoň některá z nich dostala k co možná největšímu počtu snoubenců jako pomůcka standardní. Jakkoliv se v nich objevuje snaha autorů postupovat dle zásad a požadavků magisteria z dokumentů do roku 2010, v dnešní době vyvstává potřeba jejich další aktualizace. Obě hodnocené pomůcky jsou vypracovány a vycházejí z prvních dvou dokumentů církve. Ve většině jejich doporučení ob stojí. Pomůcka Ladislava Traxlera zohledňuje první dva církevní texty ve všech třech fázích přípravy a je dle nich koncipována. Pomůcka manželů Imlaufových z této pomůcky vychází, tudíž je rovněž v souladu se zmíněnými dvěma církevními texty.

Hypotéza týkající se přípravy a nácviku snoubenců na různé krizové situace v dostatečně kvalitní přípravě se nepotvrdila. Nutno konstatovat, že tematika věnovaná zvládání partnerských krizových situací není v přípravě snoubenců řešena uspokojivě. Přitom je zcela zřejmé, že každé manželství je vystavováno nejrůznějším krizovým situacím. Jestliže manželé jsou na tato zátěžové situace připravováni, lze předpokládat, že snáze v jejich zvládání obstojí. Když připravováni jsou nedostatečně anebo vůbec ne, jsou v případě nastalé krizové situace v manželství náchylní tyto krize neřešit anebo je řešit zkratovitě a unáhleně. Nedostatek této přípravy tkví v tom, že v nich chybí důraz na nácvik v posílení schopnosti, vůle a trpělivosti při řešení a zvládání nastalých zátěžových situací manželů. I toto by se mělo stát součástí samotné přípravy snoubenců.

Nad rámec stanovení hypotéz bylo zjištěno, že v pomůckách chybí doplněk přípravy v oblasti konání duchovních cvičení ve zmíněném regionu, na což též upozorňuje papežská rada. V pomůckách dále chybí rozpracovaná témata z oblasti bioetických záležitostí. Součástí přípravy je i příprava na svatební obřad. Oproti doporučení a naléhání biskupů v této oblasti, kdy se má stát svatební obřad událostí církevně veřejnou a společenskou, se ve skutečnosti stává stále častěji událostí soukromou, kdy se slaví pouze v úzkém rodinném kruhu. Tyto skutečnosti jsou rovněž nedostatkem, na který by měly pomůcky více upozorňovat. Další nedostatek týkající se obou pomůcek spočívá v tom, že v nich není zahrnut a tím pádem ani řešen prvek následného doprovázení manželů v prvních letech jejich manželského života. Na tento požadavek znovu upozorňuje již zmíněná nedávná biskupská synoda na téma *Pastorační výzvy pro rodinu v podmínkách evangelizace*.

V průběhu zpracovávání diplomové práce jsem se setkal s řadou těžkostí, plynoucích jednak z nedostatečného pochopení významu samotné přípravy a z něho odvozených požadavků, o nichž hovoří dokumenty církve a jednak těžkostí plynoucích z přístupu ke spolupráci na straně některých kněží. V několika případech ke spolupráci vůbec nedošlo z toho důvodu, že někteří kněží považují přípravu snoubenců na manželství za záležitost týkající se výlučně vztahu mezi nimi a snoubenci, bez přítomnosti kterékoliv třetí osoby. Představa např. pomoci snoubencům v přípravě formou vyškolených laiků je pro některé nemyslitelná. Rovněž způsob zjišťování stavu přípravy byl pro některé nepřijatelný, z důvodu narušení diskretnosti mezi kněžími a snoubenci. V neposlední

řadě se jedná o sledovaný region z demografického hlediska značně členitý a obtížně srovnávatelný, jelikož obsahuje velký počet rozmanitých specifíků. U řady respondentů docházelo k nedorozumění v tom smyslu, že průzkum považovali za narušování jejich diskrétního postoje. I přes tyto uvedené skutečnosti, že se podařilo dosáhnout zjištění, která značí stav a úroveň, ve které se příprava snoubenců ve zmíněném regionu nachází.

V diplomové práci jsem zjistil stav a úroveň přípravy snoubenců ve zvoleném sledovaném územním celku Královéhradecké diecéze, která byla posuzována ve světle existujících církevních textů, vydaných k této problematice. K zjištěné skutečnosti a jejím nedostatkům byl proveden rozbor s kritickým vyjádřením nedostatků s cílem zlepšení přípravy. Na základě těchto zjištění bylo konstatováno, kde je příprava snoubenců na takové úrovni, která snese srovnání s dokumenty církve a naopak kde se vyskytují obtíže a s jakými nedostatky se příprava snoubenců potýká, kde naopak je potřeba nápravy a odstranění nedostatků.

V přípravě snoubenců na manželství do budoucnosti doporučuji připravujícím osobám věnovat větší důslednost při dodržování závěrů a doporučení plynoucích z církevních textů, které jsou pro tuto problematiku vydány. Navrhuji do přípravy a tím i do pomůcek zakomponovat aktualizaci zvláště posledního dokumentu biskupské synody, týkající se pastoračních výzev pro rodinu. Tento dokument upozorňuje na obtížné situace, ve kterých se současné rodiny nacházejí, jakým nebezpečím jsou vystaveny a nabízí i cesty ke zlepšování vzájemného soužití manželů a rodin. Do budoucnosti by potom v nastalých rodinách vznikla větší naděje pro dobrou vzdálenou dlouhodobou přípravu snoubenců na manželství, která v rodinách probíhá již od raného dětství.

Seznam použitých zkratk

ACS – Salesiáni spolupracovníci (*Associazione Cooperatori Salesiani*)

ČBK – Česká biskupská konference

ČR – Česká republika

PPR – Přirozené plánování rodičovství

SHM – Salesiánské hnutí mládeže

6. Literatura

ADAM, Adolf. *Liturgika*. PRAHA, 2008, ISBN 978 – 80 – 7021 – 968 – 3.

Arcibiskupství pražské. *Pastorační středisko*. (<http://www.apha.cz>).

Biskupství královéhradecké. *Centrum pro rodinu*. (<http://www.bihk.cz>).

Biskupství královéhradecké. *Vikariáty*. (<http://www.bihk.cz>).

ČBK, *Příprava na svátost manželství*. Papežská rada pro rodinu. Praha, 2001.

ČBK, *Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v ČR*. Praha, 2010.

DOBSON, James. *Manželství a sexualita*. Brno, 1993.

DONUM VITAE. *O respektování rodičího se lidského života a o důstojnosti plození*. Odpovědi na některé aktuální otázky. Olomouc, CMTF UP, 2006.

CHLUMSKÝ, Jan. *Bůh je láska – pro přípravu snoubenců a obnovu manželství*. Třebíč, 1993, ISBN 80 – 85766 – 04 – 3.

JAN PAVEL II. *Dopis rodinám*. Řím, 1994.

JAN PAVEL II. *Familiaris consortio*. O úkolech křesťanské rodiny v současném světě, Řím, 1981.

Kompendium sociální nauky církve. Kostelní Vydří, 2008, ISBN 978 – 80 – 7195 – 014 – 1.

KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Pozitivní psychologie*. Praha, 2004. ISBN 80 – 7178 – 835.

MATĚJKA, Jan. *Svatební obřady*. Kostelní Vydří, 2010. ISBN 978 – 80 – 7192–987–1.

MUHLER, Ludwig. *Dogmatika pro studium a pastorači*. Kostelní Vydří, 2010, ISBN 978 – 80 – 7195 – 259 – 6.

NĚMEC, Damián. *Manželské právo katolické církve*. 1. vyd. Kostelní Vydří, 2006. ISBN 80 – 7195 – 065 – 3.

OPATRŇÝ, Aleš. *Radosti a strasti stavu manželského*. Katolická charismatická konference. Brno, 2012.

PAVEL VI. *Humanae Vitae*. Vyšehrad. Praha, 1969.

PŠENIČKA, Oldřich. *Sexuální výchova v rodině*. Hradec Králové, 1995.

Povolání a poslání rodiny v církvi a v současném světě. Lineamenta XIV. Řádného generálního shromáždění. Vatikán, 2014.

SKOBLÍK, Jiří. *Přehled křesťanské etiky*. Praha, 1997.

Snoubenecká setkání v rodině. (<http://www.snoubenci.ascczech.cz>).

TRAXLER, Ladislav. *Příprava snoubenců – důležitý pastorační úkol*. Pardubice: Hnutí rodina, 2001.

TRAXLER, L. *Příprava snoubenců na manželství*. Pardubice: Mlejnek, 1992.

Matriční zdroje

Matriční úřad Jablonec nad Jizerou. Jablonec nad Jizerou: Městský úřad, 17. 10. 2014.

Matriční úřad Libštát. Libštát: Městský úřad, 10. 10. 2014.

Matriční úřad Rokytnice nad Jizerou. Rokytnice nad Jizerou: Městský úřad, 2. 10. 2014.

Matriční úřad Vrchlabí. Vrchlabí: Městský úřad, 22. 10. 2014.

Matriční úřad Poniklá nad Jizerou. Poniklá nad Jizerou: Obecní úřad, 2. 10. 2014.

Matriční úřad Harrachov v Krkonoších. Harrachov v Krkonoších: Městský úřad, 22. 10. 2014.

Matriční úřad Lomnice nad Popelkou. Lomnice nad Popelkou: Městský úřad, 17. 10. 2014.

Matriční úřad Jilemnice. Jilemnice: Městský úřad 7. 10. 2014.

Radniční listy. Zpravodaj Městského úřadu v Trutnově. Trutnov: Městský úřad, 2004–2014.

Matriční úřad Horní Maršov. Horní Maršov: Obecní úřad, 17. 10. 2014.

Matriční úřad Červený Kostelec. Červený Kostelec: Městský úřad, 3. 10. 2014.

Matriční úřad Náchod. Náchod: Městský úřad, 10. 10. 2014.

Matriční úřad Rychnov nad Kněžnou. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 2. 10. 2014.

Matriční úřad Kostelec nad Orlicí. Kostelec nad Orlicí: Městský úřad, 2. 10. 2014.

Příloha – dotazníky k průzkumu

dotazník vyplněn administrátorem z farnosti

A	1–8	Jablonec nad Jizerou
B	1–8	Jilemnice
C	1–5	Dvůr Králové nad Labem
D	1–8	Hoříčky
E	1–8	Hostinné
F	1–8	Malé Svatoňovice
G	1–6	Trutnov II.
H	1–6	Úpice
I	1–8	Broumov
J	1–8	Česká Skalice
K	1–8	Deštné v Orlických Horách
L	1–8	Hronov
M	1–8	Jaroměř
N	1–8	Josefov
O	1–8	Náchod
P	1–8	Nové Město nad Metují
R	1–8	Nový Hrádek
S	1–8	České Meziříčí
T	1–7	Dobruška
U	1–8	Kostelec nad Orlicí
V	1–8	Rokytnice v Orlických Horách
X	1–7	Rychnov nad Kněžnou
Y	1–8	Vamberk
Z	1–8	Voděradý